

jokhoz képest különböző módon impregnálom és a melyben azokat elteszem. Az ember és az állatok holt teste ezen bánásmód következtében teljesen megtartja alakját, színét és hajlékonyságát. Évek mulva is lehet rajta tudományos vagy törvényszéki bonczolásokat végezni; a rothadás és az ezzel összekötött bűz nem mutatkozik rajta. A hús midőnmetszik ép olyan magatartást tanúsít mint a friss holttesten. Az egyes részekből készített preparátumok: mint szalagok, csontvázak, tüdőök, belek és más puha részek légyságukat és hajlékonyságukat megtartják, úgy hogy a belül üreges részek, mint tüdőök, belek stb. még fel is fújhatók; bogarak, rákok, férgek stb. a nélkül, hogy beleiket kivennők, mozgékonyak maradnak; a színek, ha úgy akarjuk, teljesen megtartatnak úgy az állati mint a növényi részekben.

A folyadék a következőképen készül: 3000 gramm forró vízbe teszünk 100 gr. timsót, 25 gr. konyhasót, 12 gr. salétromot, 60 gr. hamuzsirt és 10 gr. arzénsavat. Az oldatot meghagyjuk hűlni és azután megsűrjük. E közömbös, színtelen és szagtalan folyadékhoz 10 literenként hozzáteszünk 4 liter gliczerint és 1 liter metylalkoholt.

Az eljárás általában abban áll, hogy az eltartandó részeket a folyadékba

áztatjuk és vele impregnáljuk. Egyes esetekben azonban a kezelés a kezelendő test természete és azon célhoz képest, melyet szem előtt tartunk, különböző. Ha a készítményeket szárazon akarjuk eltenni, akkor ezeket nagyságukhoz képest 6—12 napig a konzerváló folyadékba fektetjük, azután kivesszük és a levegőn megszáritjuk. A csontokat összekötő szalagok, az izmok, a rákok, rovarok stb. lágyak és mozgathatók maradnak, úgy hogy azokkal mindenkor a természetes mozgásokat végbe lehet vinni. Üreges szervek, mint tüdőök, belek s effélék, mielőtt a folyadékba helyeztetnek, vele megtöltetnek. Miután a folyadékból kivettük és kiürítettük, megszáritjuk, mi mellett azonban tanácsos a beleket péld. befűjni. Apróbb állatokat, mint gyíkokat, békákat, de növényeket is, melyeknél az a fontos, hogy a szín változatlanul megmaradjon, nem száritjuk, hanem a folyadékban teszszük el.

Bebalzsamozásnál először a hullába fecskendezek ezen folyadékból, azután néhány napra a konzerváló folyadékba teszem, bedörzsolöm, száritom, azután egy, a konzerváló folyadékba mártott vászonruhadarabba burkolom és légmentes edényekben elzárom. A kezelés tehát a körülményekhez képest változik, de a konzerváló folyadék összetétele mindig ugyanaz marad. K. J.

TÁRSULATI ÜGYEK.

Jegyzőkönyvi kivonatok a társulat üléseiről.

XXIV. VÁLASZTMÁNYI ÜLÉS.

1880, jan. 10- és 17-ikén.

Elnök: THAN KÁROLY.

Titkár jelenti, hogy a Földmiv. Miniszterium Herman Ottó „A fillokszéra“ című füzetéből 3000 példányt vett át és árát 150 frtot utalványozta, amely fel is vétetett. Tudomásul vétetik.

Titkár felolvassa a választmány részéről a könyvtár és a pénztár megvizsgálására kiküldött bizottságok jelentéseit. A választmány a bizottságok jelentését tudomásul veszi és azoknak a közgyűlés alá való ter-

jesztését elhatározza. (L. a közgyűlés jegyzőkönyvét.)

Titkár a választmányt a közgyűlés napirendjének megállapítására kéri fel. A közgyűlés napirendje megállapíttatik.

Titkár előterjeszti, hogy az 1880-ik évben a földtan köréből kitűzendő pályakérdést Szabó J. és Krenner J. megállapítva benyújtották. A választmány a kitűzendő kérdést saját részéről elfogadja és a közgyűlés

elé terjesztendőnek határozza. (L. a közgy. jegyzőkönyvét.)

Titkár előterjeszti, hogy a választmány múlt évben a Társulat vagyonának kezeléséről szóló szabályzat kidolgozására egy bizottságot küldött ki. E bizottság munkálatával elkészülvén, azt a választmány elé terjeszti. Másodtitkár a szabályzatot egész terjedelmében felolvassa. A választmány a szabályzatot minden pontjában helyesnek találja és elfogadja.

Titkár előterjeszti a Társulat forgó tőkéjének múlt évi bevételeit és kiadásait, összehasonlítva az előiránnyal, valamint az 1878. évi bevételekkel és kiadásokkal, melyből kitűnik, hogy a forgó tőke pénztári maradványa 4347 frt. 26 kr., vagyis 3157 frt. 54 krral több, mint a mennyi előirányozva volt. Örvendetes tudomásul szolgál.

A K. M. TERMÉSZETTUDOMÁNYI TÁRSULAT

forgó tőkéjének

(Ide nem értve 1. az alapítványi tőkét, 2. az országos segélyt és 3. a könyvkiadó vállalatot)

1879-ik ÉVI BEVÉTELEI ÉS KIADÁSAI,

ÖSSZEHASONLITVA

az Előiránnyal és az 1878-ik évi Bevételekkel és Kiadásokkal.

a) Bevételek:

	Bevétel 1878-ban	Bevételi előirányzat 1879-re	Bevétel 1879-ben
1. Pénztári maradék	2092 frt. 43 kr.	3610 frt. 07 kr.	3610 frt. 07 kr.
2. Alapítványi kamatok	2057 " 46 "	2000 " — "	2122 " 87 "
3. Oklevelek díja	1006 " — "	860 " — "	772 " — "
4. Tagok évdíjai	14347 " 80 "	14200 " — "	14604 " — "
5. Évdíj-bátralékok	356 " — "	200 " — "	393 " — "
6. Előre befizetett tagdíjak	405 " — "	300 " — "	504 " — "
7. Eladott kiadványok	2307 " 68 "	2400 " — "	2759 " 89 "
8. Vegyesek	10 " 64 "	20 " — "	15 " 12 "
9. Hirdető melléklet	2616 " 90 "	— " — "	2077 " 10 "
Összeg:	25199 frt. 91 kr.	23530 frt. 07 kr.	26858 frt. 05 kr.

vagyis, a forgó tőke tényleges bevétele az előiránnyal meghaladja 3327 frt. 98 krral.

b) Kiadások:

	Kiadás 1878-ban	Kiadási előirányzat 1879-re	Kiadás 1879-ben
1. A „Term. tud. Közlöny“	6005 frt. 27 kr.	6500 frt. — kr.	6238 frt. 75 kr.
2. Népszerű Előadások	1978 " 56 "	2300 " — "	1941 " 59 "
3. Könyvtár	2688 " 60 "	2000 " — "	2167 " 67 "
4. Oklevelek kiállításai	196 " 50 "	200 " — "	159 " 30 "
5. Kisebbségi nyomtatványok	345 " 60 "	500 " — "	314 " 65 "
6. Irodai költség	135 " 14 "	300 " — "	139 " 77 "
7. Postai költség	260 " 22 "	400 " — "	335 " 34 "
8. Szállásbér	1507 " 50 "	1515 " — "	1515 " — "
9. Butorok és eszközök	40 " 90 "	200 " — "	130 " 80 "
10. Fűtés, világítás	404 " 45 "	500 " — "	400 " 15 "
11. Vegyes kiadások	248 " 61 "	250 " — "	262 " 30 "
12. Tiszti díjazás	3510 " 89 "	3800 " — "	3601 " 65 "
13. Szolga-fizetés	970 " — "	1500 " — "	1479 " — "
14. Rendkívüli kiadás	1556 " 05 "	1500 " — "	1266 " 31 "
15. Hirdető melléklet	1741 " 55 "	— " — "	1683 " 16 "
16. Átirás az alaptökéhez	— " — "	875 " 35 "	875 " 35 "
Összeg:	21589 frt 84 kr.	22340 frt. 35 kr.	22510 frt. 79 kr.

vagyis, a forgó tőke tényleges kiadása az előiránnyal meghaladja: 170 frt. 44 krral.

A forgó tőke pénztári maradéka 1879 végén az előirányzat szerint leendett: 1189 frt 72 kr. A valóságban pedig lett: 4347 frt. 26 kr., vagyis 3157 frt. 54 krral több, mint a mennyi előirányozva volt.

Evvel kapcsolatban titkár indítványozza, hogy az 1879-iki forgó tőke pénztári maradványából 3000 forint csatoltassék az alaptőkéhez és pedig 2700 frt. a Társulat, 300 frt. pedig az Első hazai takarékpénztár nevére azon adományok fejében, melyeket ez intézet Társulatunknak az 1871, 1872 és 1873 években adott. Elfogadtatik.

Titkár jelenti, hogy Társulatunkhoz körülbelül két éve egy csigákból és kagylókból álló küldemény érkezett Amerikából minden levél és tudósítás nélkül. Akkor a választmány azt határozta, hogy ne rendelkezünk a küldeménnyel, míg valami tudósítást nem kapunk küldőjének személye és szándéka felől. Tudósítás azonban mind e mai napig nem jött. Kérdést intéz a választmányhoz, mi tevő legyen velök. A választmány abban a nézetben van, hogy a gyűjtemény ajánltassék fel a nemzeti múzeumnak; azon esetben pedig, ha a nemzeti múzeumnak ilyenmő csigái és kagylói már volnának, adassék valamely más fővárosi intézetnek.

Titkár felemlítve, hogy az alapszabályok értelmében a választmány a közgyűlésnek mihez tartás végett köteles a megválasztandó tisztikarra és választmányi tagokra ajánlatot tenni. Kéri a választmányt, tegyen ajánlatot először a tisztikarra, másodsor a választmányi tagokra.

Than Károly társulati elnök elmondva, hogy részint mint alelnök, részint mint elnök már 18 éve működik a Társulat érdekében, kijelenti, hogy az elnöki széken tovább megmaradni nem óhajt. Nem tartja czélszerűnek, hogy ily nagyterjedelmű és sokoldalú Társulat élén hosszabb ideig egy és ugyanazon egyén maradjon. „Új egyéniségek — úgy mond — új eszméket költenek és új irányban adnak a társulatnak lendületet.“ Azonfelül sokoldalú elfoglaltsága és működése nem engedik, hogy e tisztelet továbbra is olyan eredménnyel vigye mint óhajtaná. Kéri a választmányt, hogy őt a tisztikar kandidácziójából kihagyva, legfeljebb a Társulat egyszerű munkásául a választmányi tagok sorában ajánlja a közgyűlésnek.

Takács János alelnök hivatkozva életkörülményeire, kéri a választmányt, hogy őt minden kandidáczióból hagyja ki.

A választmány Than Károly elnök és Takács János alelnök határozott nyilatkozatait sajnálattal veszi tudomásul, de felhottott okaikat méltányolva, belenyugszik viszsza lépésökbe.

Ezután hosszabb eszmecsere fejlődött, mely különösen a körül forgott, hogy Szily Kálmán, a ki jelenlegi állásáról valamint minden tisztségről való lemondását a választmányának még októberi ülésén kinyilatkozhatta, ne válják meg teljesen a Társulattól, hanem fogadják el az elnökségre való

kijelölést és esetleg megválasztatásába nyugodjék bele.

A tisztikarra vonatkozó ajánlások ez után megtörténnek.

A választmányi tagok ajánlását megelőzőleg titkár jelenti, hogy Herman Ottó választmányi tag úr kéri a választmányt, hogy őt az ajánlottak sorából hagyja ki. Ezután megtörténik a választmányi tagok kijelölése.

Titkár felolvassa Balogh Kálmán alelnöknek a választmányhoz tett indítványát, mely ekképen szól:

„A k. m. Term. tud. Társulat ügyeinek vezetésében és előmozdításában teljesített jó szolgálatokért és szerzett érdemekért *tiszteleti tagokul* megválasztásra ajánlom:

1. **Th a n K á r o l y t**, 1862-től 1880-ig a Társulat alelnökét majd pedig elnökét;

2. **T a k á c s J á n o s t**, a Társulatnak több éven át első titkárát, az utóbbi három év alatt pedig alelnökét.

Kérem a t. választmányt, méltóztassék ezen ajánlatomat pártolólág terjeszteni a közgyűlés elé.“

A választmány az ajánlatot egyhangulag elfogadja és elhatározza, hogy Than Károlyt, a Társulat elnökét, és Takács Jánost, a Társulat alelnökét tiszteleti tagokul való megválasztásra a közgyűlésnek pártolólág fogja előterjeszteni.

Titkár részletes előterjesztést tesz az országos segélyből történt megbízatásokról 1872—1880-ig, melyből kitűnik, hogy a Társulat ez idő alatt 40 tudományos munkálatra adott megbízást. Ezek közül 20 munka van ez ideig végleg lebonyolítva, kettő van bírálat alatt, és többre van kilátás, hogy ez év folytán elkészülnek. Az országos segély eddigi bevételei és kiadásairól részletes számadást terjeszt a választmány elé. Tudomásul szolgál. A számadás a levéltárba tétetik.

Titkár jelenti, hogy **H u n f a l v y J á n o s** tanár Budapesten, **S c h u l l e r A l a j o s** tanár Budapesten és **B a r o n y i t e s t v é r e k** Budapesten 100—100 forinttal a Társulat örökítő tagjai sorába léptek. Örvendetes tudomásul szolgál.

Evvel kapcsolatban titkár jelentést tesz a Társulat alapítványainak állásáról, melyből kitűnik, hogy a Társulat alapítványai jelenleg következőleg vannak elhelyezve: értékpapirokban 35,015 frt., kötelezvényekben 1135 frt. és készpénzben 23 frt. 17 kr. Tudomásul vétetik.

A könyvtárba a mult választmányi ülés óta következő ajándékok érkeztek: **D r. R. U l b r i c h t**, *Beiträge zur Methode der Most- u. Weinanalyse*, szerző ajándéka; **D r. W a r t h a V i n c z e**, Vegyészeti ipar és Fémipar (Hivatalos jelentés a párisi egyetem kiállításáról 1878-ban). Szerző ajándéka.

— Jelentés a kulturmérnökök által fogantatott és tervezett talajjavításokról az 1879-ik évben, K v a s s a y J e n ő ajándéka. — Albert Rau, Die Lehre von der chemischen Valenz und ihr Verhältniss zur elektrochemischen Theorie; G e o r g e o v i c s P á l ajándéka. Köszönettel vétetnek.

A könyvkiadó Vállalat III. ciklusának 1813 aláírója van; az 1878-iki évdíjat 1628-an fizették le. Reclus már küldözgeti a francia új kiadás korrekúra-íveit, úgy hogy a magyar kiadás már e szerint készül. A kéziratnak nagy része készen van. — A füzetes vállalatnak 482 aláírója van. Sajtó alatt van Balogh Kálmán és Schuller Alajos előadása. — Az országos segélyből sajtó alatt van Maderspachtól, Magyarország vasérczfekehelyei.

Titkár elszomorodással jelenti, hogy a mult választmányi ülés óta öten húnytak el tagtársaink közül, névszerint: Kriszt Sándor kasznár Somogyvárt, Dr. Lukács János orvos Nagyváradon, Pokorny Antal ispán Nágocson, Szabó Sándor N.-Enyeden, Wág-

ner Károly főerdő-tanácsos Budapesten. Szomorú tudomásul szolgál.

Kilépésöket bejelentették 33-an. Tudomásul van.

Az új tagokul ajánlottak nevei felolvastattak és mindannyian, számra 69-en, megválasztattak; velők a tagok létszáma, a vesztegeket leszámítva, 5150-re emelkedett.

Elnök, mielőtt az ülést berekesztené, köszönetet mond a társulat tisztviselőinek és választmányának, akik szíves közreműködésöökkel állását nemcsak megkönnyítették, de állásának méltóságát nagy mértékben emelték is. Eljenzéssel fogadtatik.

Első titkár nem mulaszthatja el, hogy legmélyebb köszönetét ne nyilvánítsa a társulat elnökének azon határtalan bizalmáért, melylyel titkársága alatt kitüntette, valamint a tisztviselőknék és a választmány tagjainak, akik buzgó működésükkel mindenkor oly szívesen támogatták.

Ezzel az ülés napirendje ki levén merítve, elnök az ülést befejezettnek nyilvánítja.

A KIR. MAGYAR

TERMÉSZETTUDOMÁNYI TÁRSULAT

RÉSZÉRE TETT ALAPÍTVÁNYOK

ÖSSZEGE ÉS ELHELYEZÉSE

1880 JANUÁR 21-ikén.

	Készpénzben frt. kr.	Értékpa- pirban frt. kr.	Kötelez- vényben frt. kr.
† GRÓF ANDRÁSSY GYÖRGY, 1846	105.—	—.—	—.—
DR. BALOGH KÁLMÁN, Budapest 1874	200.—	—.—	—.—
BARONYI testvérek, Budapest 1880	—.—	100.—	—.—
GRÓF BATTHYÁNY GÉZÁNÉ, Polgárdi 1879	60.—	—.—	—.—
ÖZV. GRÓF BATTHYÁNY LAJOSNÉ, Dáka 1879	60.—	—.—	—.—
BÉKÉSI GYULA, Debreczen 1873	60.—	—.—	—.—
† DR. BENE FERENCZ, 1858	210.—	—.—	—.—
DR. BENE RUDOLF, Budapest 1874	—.—	100.—	—.—
† BENEDEK JÓZSEF (hagyatéka, kamataival) 1867	79.22	—.—	—.—
BLATHY EDE, München 1874	60.—	—.—	—.—
† DR. BUGÁT PÁL (pályadíjakra) 1864	2000.—	—.—	—.—
† DR. BUGÁT PÁL gyűjtése DR. SCHUSTER JÁNOS névére, 1847	2566.02	—.—	—.—
BULLA THEOFIL, Zircz 1867	60.—	—.—	—.—
DR. CSÁSZÁR KÁROLY, Budapest 1875	100.—	—.—	—.—
† DR. CSAUSZ MÁRTON, 1857	180.—	—.—	—.—
CSENGERY ANTAL, Budapest 1873	—.—	100.—	—.—
CZAPKAI JÓZSEF, Budapest 1869	200.—	—.—	—.—
† CZINDERY LÁSZLÓ, 1846	105.—	—.—	—.—
DOMANICZKY ISTVÁN, Budapest 1873	—.—	105.—	—.—
EGRESY REZSŐ, Budapest 1872	—.—	525.—	—.—
BÁRÓ EÖTVÖS LORÁND, Budapest 1874	200.—	—.—	—.—
Összesen	6245.24	930.—	—.—

Természettudományi Közöny. XII. kötet. 1880.

	Készpénz- ben	Értékpa- pirban	Kötelez- vényben
	frt. kr.	frt. kr.	frt. kr.
Áthozatal	6245.24	930.—	—.—
GRÓF FESTETICS PÁL, Budapest 1875	200.—	—.—	—.—
GSCHWIND MIHÁLY, Budapest 1868	100.—	—.—	—.—
† GUBICZ ANDRÁS NÉ, 1875	—.—	100.—	—.—
GYÖMÖREY VINCZE, Sümegh 1875	—.—	100.—	—.—
GRÓF HADIK BÉLÁNÉ, Pálóc 1876	200.—	—.—	—.—
† HÁM JÁNOS, 1847	210.—	—.—	—.—
HAMALIÁR KÁROLY, R.-Szombat 1873	69.—	—.—	—.—
† HAMMERSCHMIDT FERENCZ, 1846	105.—	—.—	—.—
HANUSZ ISTVÁN, Kecskemét 1878	60.—	—.—	—.—
DR. HAYNALD LAJOS, Kalocsa 1864	—.—	525.—	—.—
HAZAI ELSŐ TAKARÉKPÉNZTÁR 1871—73	300.—	—.—	—.—
† HETÉNYI MIHÁLY, 1876	500.—	—.—	—.—
HOHENAUER IGNÁ CZ, Kassa 1877	100.—	—.—	—.—
DR. HÓGYES ENDRE, Kolozsvár 1877	60.—	—.—	—.—
HUNFALVY JÁNOS, Budapest 1880	100.—	—.—	—.—
IPOLYI ARNOLD, Besztercebánya 1873	60.—	—.—	—.—
JAGICZA LAJCS, Ravazd 1874	100.—	—.—	—.—
DR. JEDLIK ÁNYOS, Budapest 1873	100.—	—.—	—.—
JEZSOVICS KÁROLY, Selmeczbánya 1874	60.—	—.—	—.—
KÁLLAY BÉNI, Budapest 1873	100.—	—.—	—.—
† KARLOVSZKY ZSIGMOND, 1873	—.—	100.—	—.—
KERESKEDŐ IFJAK EGYESÜLETE, Budapest 1873	—.—	100.—	—.—
KOLLER FERENCZ, Páfhok 1873	48.—	—.—	—.—
KONKOLY THEGE MIKLÓS, Ó-Gyalla 1874	105.—	—.—	—.—
† KOPÁCSY JÓZSEF, 1846	60.—	—.—	—.—
KORIZMICS LÁSZLÓ, Budapest 1860	—.—	—.—	100.—
† KORNITZKY MIKSA, 1878	—.—	—.—	200.—
GRÓF KORNISS EMIL, Budapest 1875	—.—	105.—	—.—
KOSSUTH LAJOS, Collegno al Baraccione 1876	—.—	105.—	—.—
† KOVÁCS ISTVÁN (Nagy-Ajtai) 1869	60.—	—.—	—.—
KRIESCH JÁNOS, Budapest 1875	100.—	—.—	—.—
† KUBINYI ÁGOSTON, 1866	500.—	—.—	—.—
KUSSINSZKY ARNOLD, Jászó 1872	60.—	—.—	—.—
LECHNER LAJOS, Budapest 1876	100.—	—.—	—.—
LEUTNER KÁROLY, Budapest 1873	—.—	105.—	—.—
† BÁRÓ LOPRESTI ÁRPÁD, 1870	60.—	—.—	—.—
DR. MARGÓ TIVADAR, Budapest 1873	200.—	—.—	—.—
MICSKEY IMRE, Budapest 1877	—.—	100.—	—.—
MICSKEY-SOÓS ANNA, Budapest 1877	—.—	100.—	—.—
† MIKLOVICS GYÖRGY, 1878	100.—	—.—	—.—
MONTEDGOI ALBERT FERENCZ, Eger 1869	25.—	—.—	75.—
† GRÓF NÁDASDY FERENCZ, 1846	105.—	—.—	—.—
NEY BÉLA, Budapest 1873	95.—	—.—	—.—
ÓNODY BERTALAN, Tiszalök 1878	—.—	210.—	—.—
DR. ORBAY ANTAL, Jászberény 1873	48.—	—.—	—.—
PALCZER ERNŐ, Nagy-Károly 1874	67.50	—.—	—.—
PETHÓ GYULA, Budapest 1876	—.—	100.—	—.—
BÁRÓ PODMANICZKY FRIGYES, Budapest 1873	—.—	100.—	—.—
PULSZKY FERENCZ, Budapest 1876	100.—	—.—	—.—
† PYRKER LÁSZLÓ, 1845	315.—	—.—	—.—
RÁBA MIKLÓS, Görgeteg 1873	60.—	—.—	—.—
† RICHTER ALAJOS, 1846	210.—	—.—	—.—
† BÁRÓ RITTERSTEIN ÁGOSTON, 1846	105.—	—.—	—.—
† ROCHOS ISTVÁN, 1846	105.—	—.—	—.—
SÁSKA MIHÁLY, Budapest 1874	100.—	—.—	—.—
SCHULLER ALAJOS, Budapest 1879	—.—	105.—	—.—
DR. SCHVARCZ GYULA, Budapest 1864	—.—	—.—	300.—
Oldalösszeg	11397.74	2885.—	675.—

	Készpénz- ben	Értékpa- pirban	Kötelez- vényben
	frt. kr.	frt. kr.	frt. kr.
Áthozatal	11397.74	2885.—	675.—
SEMSEY ANDOR, Budapest 1874	100.—	—,—	—,—
† SCITOVSKY JÁNOS, 1864	500.—	—,—	—,—
SIMON ELEK, Kolozsvár 1869.	—,—	105.—	—,—
SIMONYI ANTAL, Ujházi László nevére 1869	—,—	—,—	200.—
† BÁRÓ SINA SIMON, 1856	525.—	—,—	—,—
DR. SOMOGYI KÁROLY, Esztergom 1878.	200.—	—,—	—,—
SOMOGYI RUDOLF, Budapest 1873	—,—	100.—	—,—
DR. STESZEL LAJOS, Tápió-Szele 1873	100.—	—,—	—,—
DR. SZABÓ JÓZSEF, Budapest 1877	—,—	105.—	—,—
SZANDTNER HENRIK, Pusztá-Túzok 1873	60.—	—,—	—,—
† SZANISZLÓ FERENCZ, 1845	52.50	—,—	—,—
SZENTANDRÁSSY LAJOS, Eperjes 1877	60.—	—,—	—,—
† SZIGLI GÁBOR, 1846.	105.—	—,—	—,—
SZILY KÁLMÁN, Budapest 1873	—,—	210.—	—,—
† SZÓNYI PÁL, 1878	—,—	—,—	200.—
SZÜTS ISTVÁN, Dergecs 1875	60.—	—,—	—,—
M. K. TENGHERÉSZETI HATÓSÁG, Fiume 1875	100.—	—,—	—,—
DR. THAN KÁROLY, Budapest 1874	—,—	200.—	—,—
DR. THANOFFER LAJOS, Budapest 1877	100.—	—,—	—,—
† THURZÓ GÁBOR, 1873	—,—	—,—	60.—
TOMORY ANASZTÁZ, Gomba 1858	105.—	—,—	—,—
DR. VÁSÁRHELYI IMRE, Szomor 1878	—,—	100.—	—,—
VIRÁGH ELEK, Nagyvárad 1877	60.—	—,—	—,—
DR. WAGNER JÁNOS, Budapest 1873	—,—	105.—	—,—
DR. WARTHA VINCZE, Budapest 1876	—,—	100.—	—,—
YBL MIKLÓS, Budapest 873	100.—	—,—	—,—
ZSIVORA GYÖRGY, Budapest 1874.	100.—	—,—	—,—
A K. M. TERMÉSZETTUDOMÁNYI TÁRSULAT saját alapítványai:			
a) A „Népszerű előadások“ jövedelme 1866-ban	300.—	—,—	—,—
b) A Bugát-Schuster alapítvány kamatai (1868—1873)	1417.75	—,—	—,—
c) A Könyvkiadó Vállalat jövedelme (1872—1879)	6212.89	—,—	—,—
d) Dr. Kátai Gábor volt titkár emlékére. 1878.	200.—	—,—	—,—
e) A Hirdető Melléklet jövedelme 1878.	875.35	—,—	—,—
f) Tőkésítés az 1879-ik évi pénztári maradékból	2700.—	—,—	—,—
Összesen	25431.23	3910.—	1135.—

A készpénzben befolyt alapítványokból 25408 frt. 06 kr-ért successive értékpapírok vásároltattak, valamint az időközben kihúzott értékpapírok beváltási ára is megint értékpapírokba lőn fektetve. Az ekként apránként összevásárolt értékpapírok névleges értéke 31105 frtot tesz. És így az alapítványok 1880, január 21-ikén következőleg vannak elhelyezve:

23.17 35015.— 1135.—

Budapest 1880, január 21-ikén.

SZILY KÁLMÁN,
titkár.

LEUTNER KÁROLY,
pénztárnok.

K Ö Z G Y Ű L É S

1880, jan. 21-ikén a m. tud. akadémia kis termében.

Elnök: THAN KÁROLY.

I.

Elnök a közgyűlést a következő beszéddel nyitja meg:

Tisztelt Közgyűlés!

A lefolyt év társulatunk életében mind belső munkásságára mind külső nyilvánulásaira nézve szabályszerűnek tekinthető. Az elébe tűzött magasztos cél elérését ugyanazon eszközök felhasználásával, nevezetesen irodalmi vállalatainak teljesítésével, hazánk viszonyaira vonatkozó tudományos kutatások létesítése, továbbá szak- és választmányi ülések, valamint közérdekű előadások tartásával törekedett megközelíteni. Hogy a Társulat működése ez évben sem maradt el az előző évektől, sőt némely tekintetben haladást is tüntet elő, arról kellőleg meggyőződhetik a t. Közgyűlés a napirenden levő tiszti jelentésekből. Úgy hiszem, nem csalódom, ha felteszem, hogy ezt az évet is a szerencsésen lefolytak közé számíthatjuk és eredményeivel teljesen meg lehetünk elégedve.

A jelen közgyűlés tisztújító, melylyel társulatunk ismét egy új három éves ciklust végzett be. Ha már a rendes tisztújító közgyűlések nevezetes mozzanatait képezik társulatunk életének, úgy azon előzmények szerint, melyek a társulat kebelében nyilvánultak, a jelenlegi tisztújítás a legközelebbi trienniumokénál még nagyobb jelentőségű, mert a más több cikluson át működő tisztikarban előreláthatólag lényeges változások fognak történni. E változások előidézésének egyik oka én magam vagyok, a mennyiben elérkezettnek tartom az időt, midőn ezen megtisztelő helyről, melyhez multannak legkedvesebb emlékei fűződnek, a Társulat legfőbb érdekeinek érintése nélkül hosszabb időre leléphetek.

Mielőtt e lépésem indokolására térnék, engedje meg a tisztelt Közgyűlés, hogy legfőbb vonásaiban emlékezetébe

hozhassam Társulatunknak azon állapotait, melyben az 18 évi tiszti működésem első felében volt, mely időszak és a mostani között ügyszólván egymagam képezem a jelenleg működő tisztikar tagjai közül a kapcsot.

Midőn ezelőtt mintegy 21 évvel szerencsém volt e társulat tagjává megválasztatni, a szomorú politikai állapotok miatt társulatunk életének legmostohább évtizedén esett át. E viszonyok között anyagilag csaknem tönkre jutva, lételét néhány kitűnő férfiú önzetelen és áldozatokkal járó közreműködésének sikerült, habár mesterségesen megmenteni. A rá következett évtizedben társulatunk eredeti tradíciójához kisebb-nagyobb mértékben hűen, leginkább eredeti dolgozatok és megfigyelések közlésével foglalkozott, és hazánk természeti viszonyainak megismertetésére célzó pályázatok létesítésével foglalkozott. E mellett a szaküléseken egyesek, kevésbbé megfelelőleg e társulat hivatásának, mint inkább ösztönszerű átérzéséből előadásokat tartottunk egyes fontosabb tudományos felfedezésekről és vívmányokról. Kétségtelen, hogy a viszonyok jobbra fordultával a társulat ily működése mellett néhány fiatal erőnek tért nyitott arra, hogy tanulmányának eredményeit megismertethesse, mi nem éppen jelentéktelen hatással volt tudományos életünk tovább fejlődésére. A társulat vezetői: Bugát, Sztoczek, Szabó, Kátay és én valamint számos más tag igen élénken érezték annak kívánatos voltát, hogy a munkafelosztás elvének megfelelőleg az önálló tudományos kutatások, a most már szintén új életre ébredő akadémia működési körébe tétessenek át, társulatunk főcéljául pedig a tudományok haladásainak ismertetését és elterjesztését tűzze ki. E felfogásunk helyességéről főképen azon tapasztalat győzött meg, melyet a szaküléseken

tartott ismertető előadásoknál tettünk. Ilyenmű ismertetéseknel nem egyszer zsúfolva voltak a Társulat üléstermei, míg a tulajdonképeni szakelőadásokon nem ritkán ujjainkon lehetett megszámlálni az érdeklődőket. Világos jele volt ez annak, mily irányban volt szükség a Társulat működésére. A fönebb érintettek gyakori megbeszélései alapján az eszme már teljesen éretté vált és alkalmilag a választmányi üléseken is felmerült az irány-változtatás czélszerűsége. Mindnyájan kívánatosnak tartottuk közérdekű előadásoknak és a tudományok haladását ismertető szaküléseknek tartását, főképen pedig egy közérdekű folyóirat megindítását, mely a nevezett előadások és szakülések tartalmát állandósítsa, mert csak így lehetett remélni, hogy a vidéki tagok is szorosabban fűződnek majd a Társulathoz, mi által azok száma gyarapodni fog, és így a Társulat kulturhivatását valóban betölteni képesítve lesz.

Az eszme tehát — mint érintém — a 60-as évek közepe felé teljesen érett volt, azonban a kivitelnek még mindig alig legyőzhető akadályok állottak útjában. Ezen akadályok egyike volt a Társulat anyagi erejének gyarlósága. Lehetett volna talán a közszellemnek akkori lelkesedése mellett a közönség pártolását igénybe venni, és az új irányú működést ez alapon megkezdeni. Nem képtem hogy lett volna eredménye; de hogy jobb és életképesebb nem lett volna, mint azon eredmény, melyet néhány évvel később, jobb viszonyok közt előleges külső pártfogás nélkül a Társulat önerejéből kezdeményezett: abban, úgy hiszem, mindnyájan egyetértünk. Egy másik nagy akadály volt a munkaerők számának csekélysége, minthogy az előző évtized — a politikai állapotokból kifolyólag — a hazai szak-erők fejlesztésében meglehetősen meddő volt. E számra nézve kevesek még e mellett minden gondolható egyéb irányokban is igénybe voltak véve, úgy hogy a tudományos tevékenységnek

csaknem minden terén ugyanazon szakokban mindig ugyanazon nevekkel találkoztunk. Ezekkel szoros kapcsolatban a Társulatnak legnagyobb baja talán az volt, hogy nem lehetett tisztviselői között egyik sem olyan, a ki, nem mondom kizárólag, de csak főfeladatai közé számíthatta volna is a Társulat ügyeinek vezetését. Magán beszélgetésekben már ekkor pendítettük meg, mily nagyfontosságú volna Társulatunkra nézve, hogy azon tisztviselőnek, kik ügyeinek terhes vezetésével meg vannak bízva, ha nem is nagy fizetés, de illendőbb tiszteletdíj biztosították. Ez eszme néhány évvel később viszhangra talált egy választmányi határozatban. Meghatóan jellemzi e viszonyokat néhai titkárunk Kátay Gábor a társulat történetében (217. l.) „Mert fájdalommal bár, de félelem nélkül ki kell mondanom, hogy társulatunk tisztviselői, a mily diszesek egyrésztől a megtisztelő bizalomnál fogva, ép oly terhesek más résztől a miatt, hogy éppen nemszerencsés körülményeinknél fogva, egy-egy ember munkássága, ismerete, jó akarata oly sokfelé kénytelen megoszlan, hogy mindennek lélek szerint megfelelni felülhaladja a korlátok közé szorított emberi erőt.“

Ily viszontagságok között a fönnvázolt új irányú tevékenységnek egész terjedelemben való létesítésére gondolni is alig lehetett. Akkori nagyérdemű elnökünk Sztoczek József indítványára az én elnökletem alatt egy kis bizottság inkább csak kísérletkép bízott meg annak megállapításával mi módon volna lehetséges közérdekű előadásokat létesíteni. Számtalan, részleteiben alig felsorolható akadályok legyőzése után sikerült 1866-ban az első három „természettudományi estélyt“ megtartani. Az eredmény igen fényes volt, a menyinyiben az érdeklődés a várakozáson túl nagy volt, és a Társulatnak az erkölcsin kívüli némi anyagi hasznot is hajtott. De a fenn elősorolt akadályok oly nehézségeket gördítettek az ilyenmű működés foly-

tatására, hogy egyelőre csaknem lehetetlennek látszott annak rendszeres kivitele.

A Társulat fennállásának jubileuma 1868-ban február 1-jén tartatott meg, mely alkalommal egy kísérletekkel felvilágosított közérdekű előadás tartásával én voltam megbízva. Az érdeklődés még fokozottabb volt mint valaha. Az idők társulatunkra nézve már kedvezőbbek kezdettek lenni. A politikai és társadalmi felüdülés eredménye a többek között abban is nyilatkozott, hogy a tudományos működés terén mindinkább nagyobb számmal jelentek meg új kitűnő ifjú erők, és a munka-felosztás elve alapján inkább lehetett remélni, hogy Társulatunk régi óhajtsái valósíthatók lesznek. Ez időtájrta esett az, hogy a Társulat részére szerencsénk volt azon nagyérdemű egyéniséget megnyerni, kiről habozás és hízeltés nélkül elmondhatom, hogy Társulatunk régi eszményeinek valósításában és újjáalakításában a főtenyező volt. Nekem jutott akkorában a szerencse, hogy a zöld asztal feszességétől távol egy barátságos értekezletre meghívhasam a Társulat jóakaróit és barátait. Az ez alkalommal felmerült eszmecsere azon legtisztább jóakarattal mellett, melytől mindnyáján át voltak hatva, csakhamar kijelölte az egyéneket, megállapította az eszközöket és módokat, melyeket a Társulatnak felhasználnia kell, hogy az általánosan óhajtott új irányra sikeresen áttérhessen. A javaslatokat a társulat illetékes közegei örömmel elfogadván, megkezdődött Társulatunkban az újabb irányú tevékenység.

Megindult közérdekű havi folyóirat alakjában a „Természettudományi Közlöny“ 1869-ben. És ez társulatunk életében korszakot alkotó volt.

Az ülések szakulésekre és természettudományi estélyekre osztattak fel. Utóbbiak közbejárásomra az egyetemi ngys. rector engedélyével 1872 óta a m. k. egyetem chemiai intézetének nagy termében tartatnak, és az előadá-

sok az utóbbi években külön füzetekben jelennek meg.

Ezekhez csatlakoztak nemsokára Dapsy László tagtársunk indítványa alapján a Könyvkiadó Vállalat, valamint az állami segélyyel létesített országos érdekű kutatások eszközlésének czélszerű szabályozása br. Eötvös Loránd indítványa értelmében.

Hogy mily eredménye volt a társulat ezen irányokban való működésének ez utóbbi 10 év alatt, a titkár úrnak és a tiszti karnak alapos évi jelentéseiből elég élénken áll még mindnyájunk előtt. Nem tartom ennél fogva szükségesnek azt e helyről részletezve előterjeszteni, de azt szabad legyen jeleznem, hogy a siker oly fényes volt, mely 10 évvel ezelőtti ábrándjainkat jóval túlszárnyalta. Társulatunk nemcsak felszabadult régi bilincseiből, hanem erkölcsi jelentősége és anyagi helyzete oly fokra emelkedett, melynél fogva önhittség nélkül elmondhatjuk, hogy hazánk művelődésének egyik lényeges tényezőjévé vált.

Ha azt kérjük, mi által érte el ezen kezdetben alig sejtett jelentőséget, úgy hiszem nem tévedek, ha azt azon irányeszmének tulajdonítom, mely a Társulat vezető tagjait minden mellékczielok és tekintetek nélkül nemzetünk valódi művelődésének érdekei iránt szünet nélkül lelkesítette. Ezen tiszta forrásból eredő lelkesedésnek tulajdonítható Társulatunk működésének azon jellemvonása, hogy a tudományos szigor követelményeit a közérdekűség igényeivel igen szerencsésen tudta egyesíteni, és amannak feláldozása nélkül egyrésztől a pedanteriát, másrésztől pedig a jelenleg a tudomány terén is oly sokfelé burjánzó tulhajtott kicsapongásokat tapintatosan elkerülte. Nem kis feladat volt ezt mindenkor érvényesíteni, de a mi jót társulatunk eredményezett, első sorban ennek köszönhetjük, mert mig a pedáns szigorúság meddővé tette volna működésünket, addig a szélsőségekbe való kicsapongás kitűzött célunkkal nemcsak ellenkezett volna, hanem vég-

elemzésben a legkomolyabban veszélyeztetette volna is.

Kell-e felemlítenem, hogy eme siker első sorban a tisztikar és a választmány összhangzatos és buzgó közreműködésének tulajdonítható. Csaknem a Társulat közvéleménye iránti gyöngédtelenség volna, ha első titkárunk érdemeit e tekintetben részletezve előterjeszteném, de legyen ez alkalommal mégis megengedve jeleznem azt, hogy a mennyiben egy egyént megilletet, neki új aeránkban kétségtelenül legnagyobb érdemei vannak. Csaknem minden újabb jó lendületnek, mely a Társulat érdekeit előbbre vitte, ő volt indítója és nagyrészt valószínűsítője is. Társulatunknak ő nemcsak titkára, de annak éltető szelleme volt a szó legnemesebb értelmében. Hogy azonban azt tehetta a Társulatért, amit tett, sok tekintetben csak azáltal vált lehetővé, hogy a közreműködő tisztikar becsülettel és páratlan kötelességérzettel teljesítette feladatát. Sőt több volt ez a kötelességérzetnél, mert hosszú elnöki időm alatt oly őnzetlen odaadást és feláldozó buzgóságot volt alkalmam az illetők részéről kivétel nélkül tapasztalni, melynek tiszta forrása csak egy magasztos eszmének, a Társulat nagy hivatásának benső átérzéséből veheti eredetét. Világosan tünt elő ez a lelkesedés a kicsinyes félreértések által soha meg nem zavart azon összhangzásban és azon valóban megható egyetértésben a tisztikar és a választmány között, melyet oly sokszor volt szerencsém észrevenni, midőn a Társulat ügyei elintéztettek. Ezek képezték, tisztelt közgyűlés, meggyőződésem szerint azon szilárd alapot, melyen Társulatunk az utóbbi évtizedben oly örvendetesen kifejlődhetett, melynek rendületlenségét a jövőre nézve is szívemből óhajtom. Legyen szabad az illetőknek, kik részemre az elnöki teendők végzését ez által nemcsak lehetségessé, hanem könnyűvé és díszessé tették, bensőmből eredő hálás köszönetemet kifejezni.

Én legjobban érzem, hogy azon

jelentéktelen kezdeményezésen kívül, melylyel jóakaróim közreműködésével a Társulat új irányát nem annyira megindítottam, mint inkább csak tenni törekedtem, az új korszak foganatosításában és fejlesztésében mennyire alárendelt és csekély részem van. Állásom és a körülmények megmásíthatatlanul követelték, hogy időmnek és erőmnek legnagyobb részét az utolsó évtízben más téren kellett érvényesítenem. Nem úgy tehettem eleget elnöki kötelességeimnek mint óhajtottam volna, de szolgáljon gyarlóságaim mentségeül, hogy azok nem a jó szándék hiányában, hanem elháríthatatlan külső körülményekben rejtett. És ha ezen időszak alatt a Társulat fejlődése örvendetes haladást tüntetett elő, részemről szerénytelenség nélkül nem fogadhatnék el egyéb elismerést mint legfeljebb azt, hogy a Társulat ügyei iránt mindenkor tiszta jó akarattal viseltetem, és ebből folyólag a Társulat fejlődését nem tettem nehézkessé, sőt a mennyire tehetségemben állott ennek akadályait elhárítani is törekedtem.

A főnnérített körülmények szak tudományomnak a jelenleg divó tanításmódja és egy nagyterjedelmű tudományos intézet vezetése mellett most is teljesen fennállanak. Ehhez járul még, hogy oly nagyobb tudományos és irodalmi vállalatokkal vagyok hátrálékban, melyeknek elodázását tovább nem terjeszthetem. Innét ered, hogy elnöki teendőknél kötelességérzetemet kielégítő módon továbbra nem vagyok képes megfelelni. De nem is tartom czélszerűnek, a kivételes eseteiktől eltekintve, hogy ily nagyterjedelmű és sokoldalú feladatokkal bíró társulat élén hosszú évek során át ugyanazon egyén maradjon. Új egyéniségek új eszméket oltanak be a társulatok életébe és új irányokban adnak annak lendületet. Az emberi tökéletlenség ellen nincsen más óvoszerünk, mint az egyének változása, feltéve, hogy ez czéltalan rázkodtatások nélkül érhető el.

E körülményeknél fogva már ré-

gebben éreztem annak szükségét, hogy a tisztikarból, melynek már 18 év óta részint mint alelnök részint mint elnök van szerencsein tagja lenni, kilépjek. Már évek előtt szándékoztam e lépést a körülmények kényszerítése alatt megtenni, de a Társulatnak nagyra becsült és irányomban oly gyakran nyilvánított bizodalma, valamint a régiebb időkben kifejtett törekvéseim mintegy hagyományszerűleg tették kötelességemmé, hogy addig, míg Társulatunk újabb iránya teljesen nem konszolidálódott, e minden tekintetben kitüntető állást továbbra is betöltsem. Most azonban ez időpontot elérkezettnek látom, és kérem a tisztelt közgyűlést engedje meg, hogy ismét egyszerű munkása lehessen a Társulat érdekeinek, melyre ugyanazon jó szándékot és lelkesülést viszem magammal, melyet mindenkor tápláltam iránta, de a melyre egyéni gyengéim mellett még több hivatást is érzek magamban, mint az elnöki teendőknek óhajtasom szerinti megoldására.

Ezen indokok voltak azok, melyeknek alapján a választmány lelépésemet elfogadta és ismételt kérésemnek, hogy jelen alkalommal az elnöki kijelölésbe fel ne vétessem, engedett.

Ugyanezen az alapon kérem a tisztelt közgyűlést, méltóztassék lelépésemet elfogadni és az elnöki teendők további vezetésétől véglegesen felmenteni. Nyugodtan és meglelégedéssel lépek le e díszes helyről, mert meg vagyok győződve, hogy a tisztelt közgyűlés bölcsesége a virágzó Társulat ügyeinek tovább vezetését oly férfiakra bizza, kik már múltjok által a legbiztosabb kezességét nyújtják nemcsak arra, hogy az eddig kivittakat fenntartsák, hanem hogy növeljék és erősítsék, és a kik Társulatunk jövőjének biztosítékait az eddiginél még szilárdabb alapra fogják fektetni.

Végül nem hallgathatom el, hogy a jutalom, melyet csekély fáradozásaimért e Társulat kebelében élveztem, igen

nagy volt. Azon nagyértékű bizalom, melylyel a tisztelt Társulat hosszú évek során át kitüntetett, érdemeimet messze túlhaladja. Ehhez járult az elégtételnek, mondhatnám élvezetnek oly neme, melyet csak azok képesek teljesen átérezni, kik egy gyenge és kedvelt csemetének ápolásával fáradozván, annak nemcsak felüdülését, hanem virágzó és terebélyes kifejlődését napról-napra szemlélik, látják. Hozzá teszem még, hogy a működés oly kiváló egyéniségek csoportosulásának élén, milyenek a Társulat vezérférfiai, már önmagában jutalmazó.

Midőn mindezekért hálás köszönetemet kifejezem, örömmel jelentem ki, hogy a kitüntető megtiszteltetés, melyben Társulatunk oly hosszú időn át részesített, életemnek mindenkor legkedvesebb emlékeihez fog tartozni.

Legfőbb kívánságom, hogy e Társulat kebelében az értelem hatalma és az ügy iránti lelkesedésből eredő kitartó munkásság továbbra is eredményezzék azon összhangzatot, mely annak jövőjét legjobban biztosítja.

Ezek után van szerencsém a közgyűlést megnyitottnak nyilvánítani.

* * *

Ez után az elnök előterjeszti a közgyűlés napirendjét, bemutatta a múlt évi közgyűlés hitelesített jegyzőkönyvét és a mai ülés jegyzőkönyvének hitelesítésére Bene Rudolf, Kodolányi Antal és Schwarzl Sándor urakat kéri fel.

A napirendre vonatkozólag elnök azt a kérdést teszi, vajjon nem tartaná-e célszerűnek a közgyűlés, hogy a szavazatok beadása, minthogy a választás eredményének megállapítása előreláthatólag hosszabb időt fog igényelni, az előrehirdetett napirendtől eltérőleg a tiszti jelentések előtt történnék meg, olyan formán, hogy először a tisztikarra adatnának be a szavazatok és csak ezen választás eredményének kihirdetése után választatnának a választmányi tagok, hogy ha netalán valaki, akinek működése a Társulat érdekében kívánatos, a tiszti karba nem választatnék be, a választmányba beválasztathassék.

A közgyűlés az elnök ajánlatát helyesnek találja és elhatározza, hogy a szavazatok az elnök által körvonalozott módon adassanak be.

Elnök szavazatszedő bizottságot nevez ki, felkérve e tisztségre R ó z s a h e g y i A l a d á r elnöktele alatt U j l a k y P é t e r és R é v é s z S a m u urakat. Az ülést a szavazatok beadása alatt felfüggeszti.

A szavazatok beadása után a tisztí jelentések következnek :

II.

TITKÁRI JELENTÉS

— Szily Kálmántól. —

A titkár végig tekintve a Társulat negyvenéves történetén, rövid vonásokban fejti ki azon irányisméket, melyek a Társulat egyes életszakaszaiban felszínre vergődtek egészen a ma uralkodó irányig. (Bővebben l. e füzet 41-ik lapján.) Ezután a mult év lefolyásáról a következő fontosabb adatokat emeli ki :

Az 1879 január 15-én végbement közgyűlés óta társulatunk 7 szakgyűlést, 9 természettudományi estélyt és 9 választmányi ülést, tehát összesen 25 ülést tartott.

A szakgyűléseken következő tagtársaink tettek előterjesztéseket :

H i d e g h K á l m á n a tetraedritke kémiai elemzéséről; H o i t s y P á l a Nap melegének forrásairól; W a r t h a V i n c z e a chronographról; H a s e n f e l d M a n ó a bőr felszívó szerepéről a fürdőben; S z i l y K á l m á n a Föld alakjáról; A z a r y Á k o s néhány keserű anyag élettani hatásáról; D a p s y L á s z l ó a z új búza-művelési módrról; I l o s v a y L a j o s a z elemek összetettségéről; T h a n K á r o l y a fertőztetlenség szerekéről; R ó z s a h e g y i A l a d á r a z asztrakháni pestisről; H e r m a n O t t ó egy élő alligator nigert és emysaurust mutat be; R i n g A r m i n a chlór emiségének kérdéséről; L e n g y e l B é l a a z utóvilágításról a Geislerféle csövekben; H i d e g h K á l m á n a szénben dúsabb zsírsavak előállításának újabb módjáról; H e r m a n O t t ó a fillokszéra-ügyről, tekintettel a pancsovai esetre és a további teendőkre; K o s u t á n y T a m á s a dohány néhány eddig nem ismert alkotó részéről; R ó z s a h e g y i A l a d á r a temetőkről; W a r t h a V i n c z e a fuksinnal hamisított borok könnyű felismeréséről; és a kereskedésbeli petróleum veszélyes voltáról. Összesen 14 előadótól 19 előterjesztés.

A természettudományi estélyeken következő előadások tartottak :

K r i e s c h J á n o s két előadást tartott az állatok társadalmi viszonyairól; H e r m a n O t t ó „A nagy út“ czím alatt egy előadást a madarak tavaszi mozgalmáról; W a r t h a V i n c z e egy előadást a víz szerepéről a föld életében, belépti díj mellett, a szegedi árvízkarosultak javára; K ö n i g G y u l a két előadást a természettudományok kezdetéről; B a l o g h K á l m á n egy előadást

a vér elosztásáról az emberi testben; S c h u l l e r A l a j o s két előadást a levegőről és folyóssá tételéről. Összesen 6 előadótól 9 előadás.

A Választmány 9 ülést tartott. Intézkedései közül csak a legfőbbeket említtem fel :

a) Mindjárt első ülésén elkészítette a költségvetési előirányzatot 1879-re. A tényleges bevételek nem hazudtolták meg a prelimináltakat; a közgyűlésen kiosztott összehasonlító kimutatásból méltóztatik látni, hogy a bevételi rovatnak majd minden tétele fölülhaladja a prelimináltakat; ellenben a kiadási tételek majd mind csekélyebbek a prelimináltaknál. A tényleges pénztári maradvány több mint 3000 frttal meghaladja a kilátásba helyezett pénztári maradványt s ennek következtében a Választmány elrendelte, hogy a forgó tőkéből 3000 frt az alaptőkéhez csatoltassék, olyformán, hogy ebből 300 frttal a Hazai Első Takarékpénztár régebbi adományai örökíttessenek meg, 2700 frt. pedig mint a Társulat saját alapítványa irassék át.

b) A Társulat pénzeinek könyvezésére, kezelésére és ellenőrzésére, valamint a kiadások utalványozására az elnökség és titkárság ingerencziájára nézve hosszú évek során kifejlődött szokást a Választmány egy bizottsága által revízió alá vétette s ezen ügyekre nézve Szabályzatot dolgozott ki, mely a választmányi tagoknak és az illető tisztviselőknél ahhoz tartásul fog szolgálni.

c) A lefolyt évben a Választmány megbízta I. Dr. D e z s ő B é l á t a Magyar Tengerpart szivacsain teendő vizsgálatok alapján a szivacsok osztályának boncz-, szövet- és fejlődéstani kidolgozásával; 2. T ö m ö s v á r y Ö d ö n t a Myriapodák boncz-tana és Magyarország Myriapoda-faunájának megírásával; 3. K r i e s c h J á n o s t a Magyarországon élő Amphibiák és Reptiliák monografiájának kidolgozásával; 4. T é g l á s G á b o r t a hunyadmegyei Nándori-barlang megvizsgálásával, végre 5. H e r m a n O t t ó t a fillokszéra életmódját és fejlődését népszerű módon tárgyaló kis mű megírásával.

d) Sajtó alá előkészítette M a d e r s p a c h L i v i u s munkáját „Magyarország vasércfelek helyei“-ről, H a z s l i n s z k y F r i g y e s kézikönyvét „Magyarország mohairól és zuzmóiról, s végre P u n g u r G y u l a biológiai tanulmányát a magyarországi tücsökfajokról. Ezek közül Maderspach munkája pár hét alatt már ki fog kerülni a sajtó alól.

e) Az Országos segélyből díjazott és kiadott, nagyobb terjedelmű és költségesebb munkáknak a tanári körökben való szélesebb elterjedhetését előmozdítandó, a Választmány a Vallás és Közoktatási Minisztériumnak eme munkákat a magyarországi

középiskolák könyvtárai számára igen mérsékelt áron felajánlotta, mit is a miniszterium kegyesen elfogadott és e felől az illető iskolákat értesítette.

Koránt sem merítettem ki e néhány intézkedés elsorolásával választmányunk működését; a sok közül csak is azokat akartam fölemlíteni, melyekről föltehetem, hogy a közgyűlést is érdekelni fogják.

Áttérve mult évbeli kiadványaink elsorolására, először is a *Természettudományi Közönyt* említem, melyből a tavali közgyűlés óta a 113—125-ik füzet jelent meg s a XI-ik kötet fejeződött be, 32 nagyobb cikkkel, 112 apróbb közleménnyel és 48 levélszekrénybeli felvilágosító válaszzal. A munkatársak száma 1879-ben 53 volt.

A *Népszerű Természettudományi Előadások Gyűjteményéből* 1879-ben a 15—19-ik füzet jelent meg, u. m. Herman Ottótól „A nagy út” (A madárvilág tavaszi mozgalmak alkalmából); Kriesch Jánostól „Az állatok társadalmi viszonyairól”; Könyig Gyulától „A természettudományok kezdeteiről”; Wartha Vinczétől „A víz szerepéről a Föld életében”; Balogh Kálmán-tól „A vér elosztásáról az emberi testben”. A legközelebbi füzet (a 20-dik), Schuller Alajos előadásával „a levegőről és folyóssá tételéről” már sajtó alatt van.

A *Könyvkiadó Vállalat* III. ciklusának első kötete (az egész vállalatban 16-dik), Reclus nagy művének, „A Föld”-nek első része sokáig váratott magára; többféle technikai nehézség miatt csak július végén hagyhatta el a sajtót. Azt hiszem azonban, hogy az aláírók szívesen megbocsátották a késedelmet, midőn a zamatos magyarságú és gyönyörűen kiállított művet, melyhez fogható természettudományi irodalmunkban hiában keresnének, végre kezökhöz vették. A II. rész megjelenése is késleltette lesz egy kissé, a mennyiben a Választmány bevarádonak ítélte a francia eredetinek 4-dik kiadását, melyhez a javításokat és bővítéseket a híres szerző épen most küldözgeti ivenként fordítóinknak. Ezenfelül már a III. ciklus 3-ik kötete is (az egész vállalatban a 18-dik) szintén munkába van véve; Topinard „Anthropológiája” lesz ez; fordítja Pethó Gyula, és Török Aurél hasonlítja össze az eredetivel.

Ezeken kívül kiadta a Társulat Buzs János pályamunkáját „Kultivált növényeink betegségeiről”; Hídegh Kálmán pályaművét „A magyarországi fakóerczokról” és végre Herman Ottó említett kis művét a „Fillokszeráról”, melyből, a nagy példányszám daczára, 2-ik kiadás van készülőben. — Örley László pályaműve „Az Anguillidák családjáról” a Társulat

támogatásával a Természetrzaji füzetekben fog megjelenni.

A Társulat tagjainak száma a lefolyt évben is emelkedett, és pedig az alapítóké 5-tel, a rendes tagoké meg 129-czel. A tavali közgyűlés óta belépett 5 alapító tag, ú. m. Baronyi testvérek Budapesten . . . 100 frt. Gf. Batthyányi Gézáné Polgárdin. 60 „ Özv. Gf. Batthyányi Lajosné Dákán 60 „ Hunfalvy János Budapesten . . . 100 „ Schuller Alajos Budapesten . . . 105 „ összesen 425 frttal, maga a Társulat pedig ugyancsak a tavali közgyűlés óta nem kevesebb mint 6066 frttal növelte az alapítókat, úgy hogy jelenleg, miként ezt a kiosztott részletes kimutatás bizonyítja, a Társulat részére tett alapítványok összege 36173 frt. 17 krra rúg, melyből csak 1135 frt nincs még befizetve.

A rendes tagok létszáma a tavali közgyűlésen 5021 volt; azóta 8 választmányi ülésen megválasztottak összesen 417-en és így a létszám lenne 5438. Azonban elhalálozás, kilépés és az alapítók közé való át-lépés által elvesztett társulatunk ez évben összesen 288 rendes tagot. E szerint a *rendes tagok jelenlegi létszáma 5150, az alapítóké pedig 105, összesen tehát 5255, kik között 76 hölgyet tisztehetünk.*

Társulatunk többi életnyilvánulásairól nyomban utánam a pénztárnok és könyvtárnok urak fogják megtenni jelentésöket. Nekem most már, mielőtt e helyről, melyre 12 évvel ezelőtt állított először a közgyűlés bizodalma, lelépnék, még csak két szóm van a Tisztelt Közgyűléshez.

Az első a *köszöneté*. Őzinte köszönettel tartozom tisztelt barátomnak, Than Károly társulati elnök úrnak, valamint az al-elnök uraknak és a Választmány minden egyes tagjának azon határtalan bizodalmu-kért és kollegiális támogatásukért, melyben engem hosszú működésem ideje alatt részesíteni szíveskedtek; köszönettel tartozom kedves tisztársaimnak, kik soha nem lankadó szorgalommal és türelemmel támogat-tak a Társulat ügyeinek kezelésében; és végre köszönettel tartozom a Társulat hely-beli tagjainak, kiknek becsülése és barátságja kedvessé tette előttem állásomat. Fogadják mindannyian a távozótól a mélyen érzett köszönet kifejezését.

Második szóm a *reménységé*.

Egyfelől a számos hivatalos teendő, másfelől a megrongált egészség és az örökös betegeskedés mementója már a mult október havi választmányi ülésen arra kényszerítettek, hogy bejelentsem lemondásomat s hogy kérjem a Választmányt, hagyná ki személyemet teljesen a kandidáczióból. Ugyan- ezért esengtem az e havi választmányi ülésen is. A Választmány nem hallgatta meg kérésemet. De még van reményem, hogy

a Közgyűlés kegyesebb lesz irántam s elfogja végkép bocsátani a nyugalomra kívánckozó, régi, hű tisztviselőt.

III.

PÉNZTÁRNOKI JELENTÉS.

— Leutner Károlytól. —

Tisztelt közgyűlés! Midőn a jelen tisztujtás alkalmával a társulati életben azon fontos mozzanat előtűt állunk, hogy három fő-tisztviselő, — kik közül az igen tisztelt elnökünk és első titkárunk a társulat regenerációja óta annak élén állottak — végleg visszalép: meg fogja engedni a tisztelt közgyűlés, hogy az eddigi szokástól némileg eltérve, pénztárnoki évi jelentésemben számadásomnak csak legfőbb adatait emeljem ki, a mellett azonban visszapillantást tehessenek társulatunknak a lefolyt négy triennium alatt kifejtett munkásságára, és hogy az elért anyagi eredményt pontos adatokban tárjam elő.

1. *Az alaptőke* az 1879-ik év végén készpénzben, értékpapirokban és kötvényekben összesen 32,618 frt. 75 kr., tehát a múlt évben 4731 frt. 29 kr. gyarapodás mutatkozik, mi 16% növekedésnek felel meg.

2. *A forgó tőke összes bevétele* a lefolyt évben 23,247 frt. 98 kr., tehát e czímen 140 frt. 50 krral több a bevétel, mint 1878-ban.

Szükséges itt felemlítenem, hogy e tételnél a növekedés azért oly csekély, mert hirdetésekért a lefolyt évben 539 frt. 80 krral, oklevelekért pedig 254 frttal folyt be kevesebb mint az előző évben.

Ezek közül az első jövedelmi forrás egészen esetleges és a társulat befolyása körén kívül fekszik; az okleveleknél mutatózó apadás oka pedig nem a társulat iránt való általános érdeklődés csökkenésében, hanem azon csapásokban keresendő, melyek a múlt évben az országot minden oldalról érték.

A forgó tőkének összes kiadása a lefolyt évben 22,510 frt. 79 kr. és a jelen évre átvitt pénztári maradvány 4347 frt. 26 kr.

3. *Országos érdekű kutatásokra és közleményekre* a múlt évre az országgyűlés által kegyesen megszavazott 4000 frt. adománnyal rendelkezésre állott 13,360 frt. 45 kr. Ebből kiadatott 6457 frt. 76 kr. Rendelkezésre áll még 6902 frt. 69 kr.

4. *A könyvkiadó vállalatoknál* elért eredményeket illetőleg, tekintettel arra, hogy a múlt évben a II-ik ciklus is végleg befejeztetett, összehasonlítás végett czélszerűnek vélem az I-ső ciklusnál elért összes eredményről is megemlékezni.

Az I-ső ciklus összes bevétele 1872-től 1879 végeig 30,809 frt. 89 kr. *Összes kiadása* pedig 26,561 frt. 20 kr. és így, a

múlt évi 531 frt. 11 krnyi tiszta jövedelmet is beleértve, e vállalat az alaptőkét ez ideig 4338 frt. 69 krral növelte.

A II-ik ciklus összes bevétele — a magyar tud. akadémia nagylelkien adott 6000 frtnyi segélyével együtt — 1872-től 1879 végeig 32,178 frt. 25 kr.

Ebből kiadatott

1. írói díjakra	6118 frt. 50 kr.
2. rajzokra	2262 " 52 "
3. nyomtatási költségekre	10395 " 97 "
4. könyvkötői munkákra	4468 " 90 "
5. kisebb nyomtatványokra, szállításra és vegyesekre	2043 " 65 "
6. tiszti díjazásra	3243 " 67 "
7. szolgafizetésre	1935 " — "

Tehát az összes kiadás 30468 frt. 21 kr.

Mint tiszta haszon 1710 frt. 04 kr. az alaptőke növelésére fordított.

Feltűnő lehet az összehasonlításnál, hogy a II-ik ciklus összes kiadása 3907 frt. 01 krral nagyobb, mint az I-ső ciklusé. Ennek magyarázatául fel kell említenem, hogy a II-ik ciklus kiadványai több példányban nyomattak mint az I-ső cikluséi, és hogy a vállalat növekedése folytán egy szolga felvétele vált szükségessé.

Hogy ezen két körülmény okozta a kiadásokban a legnagyobb különbséget, abból kitűnik leginkább, ha tekintjük, mennyivel mutat többet az egyes tételeknél a II-ik ciklus mint az első. Így:

Irói díjaknál	4 frt. 36 krral
Rajzoknál	572 " 97 "
Nyomatásnál	595 " 04 "
Könyvkötői munkánál	924 " 90 "
Szállításnál és vegyeseknél	996 " 75 "
Szolgafizetésnél	1595 " — "

Összesen 4689 frt. 02 krral.

Ebből levonandó azon összeg, a mennyivel tiszti díjazásra kevesebb adatott ki, mint az I-ső ciklusnál, azaz 782 frt. 01 kr.; ezáltal a fennebbi összeg tehát 3907 frt. 01 krra változik, mi a jelzett különbségnek felel meg.

A III-ik ciklus még befejezve nem lévén, erre vonatkozólag csak a múlt évre szóló, már kinyomtatott pénztári számadásom adataira hivatkozom.

Az 1879-ik évre vonatkozólag pénztárnoki jelentésemet ezekben befejezván, kitűzött feladatomhoz képest áttérek a négy triennium pénztári tárgyalására. Szóljanak a száraz, de minden hizelgés- és szépítéstől ment számadatok, és ítélje meg azokból a tisztelt közgyűlés, elegendő alapon nyugszik-e a társulat összes működése, fenntartandók-e azok jövőre is, továbbá, hogy a társulat ügyei vezetésével megbízott választmány és tisztviselők mennyiben feleltek meg a bennök helyezett bizalomnak.

I. *Alaptőke.* Az 1868-ik év végén átvett alaptvány tőkéje összesen 6868 frt. 64 kr. volt.

Az 1. triennium	Emelk.
végével	7633 frt. 64 kr. (11 %)
A 2. triennium	
végével	15693 " 59 " (118 ")
A 3. triennium	
végével	23309 " 32 " (48 ")
A 4. triennium	
végével	32618 " 75 " (39.1 ")

A négy triennium bevételeit összehasonlítva, kitűnik, hogy a három utóbbi csaknem egyenletesen 8—8000 frttal növekedett.

Ezen négy triennium alatt az alaptőke összesen 25,750 frt. 11 krral növekedett.

II. Társulatunk működésének főrugója a *forgó tőkében* rejlik; ez az egyes trienniumokban a következő bevételeket mutatja:

Az 1. triennium (1868—70)	összes bevétele	22127 frt. 04 kr.
A 2. triennium (1871—73)	összes bevétele	39368 " 97 "
A 3. triennium (1874—76)	összes bevétele	51440 " 78 "
A 4. triennium (1877—79)	összes bevétele	66282 " 80 "

A négy triennium forgó tőkéjének *összes bevétele* tehát 179219 frt. 59 kr. *összes kiadása* pedig . . . 175760 " 02 "

Tisztán tudományos czélokra kiadatott:

1. A társulat által kitzűtt pályakérdésekre	3161 frt. — kr.
2. Közlöny kiállítására	58562 " 69 "
3. Népszerű előadásokra és a füzetes vállalatra	8802 " 12 "
4. A társulati könyvtár növelésére	25302 " 29 "

Tehát a tudomány terén tőkésített összeg 95828 frt. 10 kr.

A 68-ik év előtti időből átvett társulati adósságok törlesztésére kiadatott 3867 frt. 78 kr., és az 50-es években elköltött alaptványok visszafizetésére fordítottatott 2619 frt. 90 kr. Tehát a társulat pénzügyi helyzetének tisztázása- és szilárdítására kiadatott 6487 frt. 68 kr., az alaptőke növelésére pedig 1239 frt. 51 kr.; tehát tisztán tudományos és hasznos czélokra fordítottatott 103,555 frt. 29 kr.

Irodai- és postaköltségekre, házbérre, butorokra és eszközökre, fűtésre, világításra, tisztí díjazásra és szolgáltatásra, egy szóval adminisztrációra, a lefolyt 12 év alatt kiadatott 72204 frt. 73 kr.

A forgó tőkének *összes kiadása* tehát a négy triennium alatt 175,760 frt. 02 kr.

Mindezen kiadásokat a társulat a ropant csekély 3 forintnyi tagdíjból, — melyért minden tagnak 36 ívnyi jól szerkesztett közlönny nyújtott, — és azon 2 forintból volt képes eszközölni, melyet a helybeli tagok a könyvtár használatáért fizetnek, hol

az Európában megjelenő legjobb szaklapok és 5000 jeles természettudományi munka áll rendelkezésre, melyeket a tagok otthon való használatra is kivehetnek. Így bátran mondhatom, hogy Európában ez a legolcsóbb kölcsönkönyvtár, mert használatáért egy napra $\frac{2}{8}$ kr. sem esik.

III. *Országos érdekű kutatásokra és közleményekre* — az országgyűlés által 1870-től négy éven át 5000 és 6 éven át 4000 frt. kegyesen megszavazott segély összesen 44,000 frt. — Semsey Andor úr szintén e czélra nagylelkűen felajánlott adományára 2200 frt. Így e czím alatt befolyt *összesen* 46,200 frt.

Ezen összegből írói díj kiadatott:

1. A befejezett munkákért	16007 frt. 49 kr.
2. Előlegül	4350 " — "
	20357 frt. 49 kr.
3. A közlemények kiállítására pedig	18939 " 82 "

Kiadatott *összesen* 39297 frt. 31 kr.

Végül, ha a forgó tőke, országos segély és a Könyvkiadó Vállalat három ciklusának e négy triennium alatti bevételeit összesítjük, kitűnik, hogy a társulat rendelkezésére állott *összes bevétel* 309,514 frt 06 kr., az *összes kiadás* pedig 295,760 frt. 82 kr.

Ezen kiadásból tudományos czélokra esik 197,331 frt. 13 kr., mely összegben a tisztán írói díj fejében kifizetett 51,850 frt. is bennfoglaltatik.

Ha ezen, már magokban véve is impozáns számadatokat tekintjük, melyek nagyobbára amaz alig jelentékeny évdíjak apró összegeiből állottak elő, mint tiszta valóság áll előttünk, hogy a társulat alapelve: *a természettudományokat népszerűsíteni* szerencsés eszme volt.

De kitűnik az is, hogy a magyar közönség a tudományok iránt nemcsak érdeklődni tud, de ha vagyoni viszonyaihoz alkalmazzák a kívánatokat és pénzéért hasznos munkát nyer, áldozatra is mindenkor kész.

El nem mulaszthatom azonban ez alkalommal kiemelni, hogy eme fényes eredmények a társulat választmányi tagjainak és vezetőinek ügyessége, mindenkor tanusított lelkesedése, fáradhatatlan buzgótsága és akadályt nem tűró akaratereje nélkül nem lettek volna elérhetőek.

Csak ennek tulajdonítható, hogy a kezdetben oly kevés reményekre jogosító és aggasztó vagyoni helyzetben állott társulat ezen, aránylag rövid idő alatt annyira megerősödött és valódi kulturális tényező lett.

Nem akar jóslat lenni, hanem erős meggyőződés az, hogyha azon szellem, mely a társulatot eddigi működésében jellemzi, jövőre is fenntartatik, fiatalabb tagtársaim még legszebb férfi-korukban biztosan elérik, hogy e társulat világhírű lesz.

A KIR. MAGYAR TERMÉSZETTUDOMÁNYI TÁRSULAT PÉNZTÁRÁNAK ÁLLÁSA 1879 VÉGÉN.

I.

PÉNZTÁRI EGYBEVETÉS 1879-İK ÉVI DECZEMBERHÓ 31-İKÉN.

B e v é t e l :

1. Az 1878-ik évről maradt <i>takarékpénztári betételek</i>	14200	frt. — kr.	
2. Az 1878-ik évről maradt <i>készpénz</i>	856	" 90 "	15056
3. Az 1879-ben befolyt <i>alapítványok és örökítő tagdíjak</i>	230	" 50 "	
4. Kihuzott és beváltott <i>értékpapirokból</i>	1112	" 90 "	
5. Az 1878-ik évi hirdetések tiszta bevételéből tett <i>alapítvány</i>	875	" 35 "	
6. Johnson „Hogy nő a vetés“ olcsó kiadásából 1878-ban eladott példányoknak ára <i>alapítványul</i> iratott	29	" 16 "	
7. A könyvkiadó vállalat I-ső ciklusának az 1879-ik évi tiszta bevételeiből tett <i>alapítvány</i>	451	" 49 "	
8. A könyvkiadó vállalat II-ik ciklusának az 1879. évi tiszta bevételéből tett <i>alapítvány</i>	1710	" 04 "	4409
9. A <i>forgó tőkének</i> 1879-ik évi összes bevétele			23247
10. Az „ <i>országos érdekű kutatások és közlemények</i> “ 1879-ik évi összes bevétele			4000
11. A <i>könyvkiadó vállalat</i> I-ső ciklusának 1879-ik évi összes bevétele	531	" 15 "	
12. A <i>könyvkiadó vállalat</i> II-ik ciklusának 1879-ik évi összes bevétele	1140	" 65 "	
13. A <i>könyvkiadó vállalat</i> III-ik ciklusának 1879-ik évi összes bevétele	17920	" 73 "	19592
Bevételek főösszege.			66306
			" 85 "

K i a d á s :

1. A befizetett alapítványokból vásárolt állampapírokra	5153	frt. 65 kr.	
2. A forgó tőke számlájában kimutatott összes kiadás	22510	" 79 "	
3. Az „országos érdekű kutatások és közlemények“ számlájában kimutatott összes kiadás	6457	" 76 "	
4. A könyvkiadó vállalat I-ső ciklusának számlájában kimutatott összes kiadás	531	" 15 "	
5. A könyvkiadó vállalat II-ik ciklusának számlájában kimutatott összes kiadás	3598	" 38 "	
6. A könyvkiadó vállalat III-ik ciklusának számlájában kimutatott összes kiadás	13245	" 44 "	51497
7. A takarékpénztárban elhelyezett készpénz			13600
8. Az 1880-ra átviendő <i>pénztári maradvány</i>			1209
Kiadások főösszege			66306
			" 85 "

II.

ALAPÍTVÁNYOK SZÁMLÁJA.

B e v é t e l :

	Készpénz :	Értékpapír :	Kötvények :
1. Az 1878-ik évről áthozott	912	26032	932
2. Az 1879-ik évben befolyt alapítványok és örökítő tagdíjak.	230	" 50 "	413
Átvitel:	1143	26347	1345
	" 46 "	" 50 "	" 50 "

	Kézpénz :	Értékpapír :	Kötvények :
Áthozatal:	1143 frt. 46 kr.	26347 frt. 50 kr.	1345 frt. 50 kr.
3. A forgó tőkéből alapítványul iratott:			
a) Az 1878-ik évi hirdetések tiszta bevétele	875 frt. 35 kr.		
b) Johnson eladott példányaiból . 29 „ 16 „	904 „ 51 „	— „ — „	— „ — „
4. A könyvkiadó vállalat I-ső cyklusának 1879-ik évi tiszta bevételeiből tett alapítvány	451 „ 49 „	— „ — „	— „ — „
5. A könyvkiadó vállalat II-ik cyklusának 1879. évi tiszta bevételeiből tett alapítvány	1710 „ 04 „	— „ — „	— „ — „
6. Kihuzott és beváltott érték-papirokból	1112 „ 90 „	900 „ — „	— „ — „
7. Vásárolt állampapír	— „ — „	7230 „ — „	— „ — „
Összes bevétel	5322 „ 40 „	34477 „ 50 „	1345 „ 50 „
Levonván az 1879. évi összes kiadást	5153 „ 65 „	3162 „ 50 „	210 „ 50 „
Marad mint tényleges alap-tőke 1879 végén	168 „ 75 „	31315 „ — „	1135 „ — „

K i a d á s :

	Kézpénz :	Értékpapír :	Kötvények :
1. Állampapírok vételére	5153 frt. 65 kr.	1057 frt. 50 kr.	— frt. — kr.
2. A kihuzott papírok beváltattak	— „ — „	2105 „ — „	— „ — „
3. A befizetett alapítványok megfelelő kötelezvényei vissza-adattak	— „ — „	— „ — „	210 „ 50 „
Összes kiadás	5153 „ 65 „	3162 „ 50 „	210 „ 50 „

III.

FORGÓ TŐKE SZÁMLÁJA.

B e v é t e l :

1. Az 1878-ik évről maradt pénzkészlet			3610 frt. 07 kr.
2. Alapítványi és takarékpénztári kamatok	2122 frt. 87 kr.		
3. Oklevelek díja	772 „ — „		
4. Helybeli tagok évdíjai	4011 „ 50 „		
5. Vidéki tagok évdíjai	10592 „ 50 „		
6. Helybeli tagok évdíj-hátralékai	60 „ — „		
7. Vidéki tagok évdíj-hátralékai	333 „ — „		
8. Az 1880-ik évre előre fizetett tagdíjak	504 „ — „		
9. Előfizetés és Közlöny-eladás	971 „ 40 „		
10. Könyvek és kisebb kiadványok elárusításából	583 „ 89 „		
11. A Népszerű Természettudományi Előadások fü-zeteinek eladásából	1204 „ 60 „		
12. Vegyesek	1 „ 20 „		
13. Visszafizetett postadíj	13 „ 92 „		
14. Hirdetésekből	2077 „ 10 „		23247 frt. 98 kr.
Összes bevétel			26858 „ 05 „

K i a d á s :

1. A „Természettudományi Közlöny“ kiállítására	6238 frt. 75 kr.
2. Népszerű előadásokra	863 „ 82 „
3. A Népszerű Természettudományi Előadások fü-zeteinek kiállítására	1077 „ 77 „
4. Könyvtárra	2167 „ 67 „
5. Oklevelek kiállítására	159 „ 30 „
Átvitel: 10508 „ 31 „	

	Áthozatal: 10508	frt.	31	kr.		
6. Kisebbs nyomtatványokra	314	"	65	"		
7. Irodai költségekre	139	"	77	"		
8. Póztai költségekre	335	"	34	"		
9. Lakbérre	1515	"	—	"		
10. Bátorokra és eszközökre	130	"	80	"		
11. Fűtésre és világításra	400	"	15	"		
12. Tiszti díjazásra	3601	"	65	"		
13. Szolgák fizetésére	1479	"	—	"		
14. A hirdetések kiállítására és kezelési költségeire	1683	"	16	"		
15. Az 1878-ik évi hirdetésekben maradt bevételi többlet alapítványul iratott át	875	"	35	"		
16. Vegyesre	262	"	30	"		
17. Rendkívüli kiadások	1266	"	31	"	22510	
					frt. 79	
					kr.	
	<i>1880-ra átvendő pénzkészlet</i>				4347	" 26 "

IV.

ORSZÁGOS ÉRDEKŰ KUTATÁSOK ÉS KÖZLEMÉNYEK SZÁMLÁJA.

B e v é t e l :

1. Az 1878-dik évi maradvány	9360	frt.	45	kr.
2. Az országgyűlés által az 1879-ik évre megszavazott segély	4000	"	—	"
Összes bevétel	13360	"	45	"

K i a d á s :

1. Herman Ottó úrnak „Magyarország Pókfaunája“ című munka tiszteletdíjának végrészlete	735	frt.	69	kr.
2. A Franklin-társulatnak a fentebbi munka III-ik kötetének nyomtatásaért	1616	"	25	"
3. Könyvkötőnek a „Magyarország Pókfaunája“ című munka 600 példányának bekötéseért	147	"	—	"
4. Herman Ottó úrnak tiszteletdíj a „Fillokszéra“ című munkájáért	75	"	—	"
5. Franklin társulatnak a fentebbi munkához tartozó metszvényért	7	"	75	"
6. Khór és Wein nyomdai cégnek a „Fillokszéra“ című munka 10,000 példányban való nyomtatásáért	283	"	72	"
7. Kőmetszőnek a „Fillokszéra“ című munkához tartozó tábláért 10,000 példányban	200	"	—	"
8. Téglás Gábor úrnak a „Nándori barlang megvizsgálásá“-ért	100	"	—	"
9. Buza János úrnak a „Kultivált növények betegségei“ című munkájáért tiszteletdíj	200	"	—	"
10. Morelly Gusztáv úrnak a fentebbi munkához tartozó 21 ábra rajzolása és metszéseért	64	"	—	"
11. Franklin társulatnak Buza János munkájának nyomtatásáért	267	"	50	"
12. Dr. Hidegh Kálmán úrnak a „Magyar fakőerczek chemiai elemzése“ című munkájáért tiszteletdíj	30	"	—	"
13. Franklin társulatnak a fentebbi munka nyomtatásáért	40	"	85	"
14. Dr. Dezső Béla úrnak a „A szivacsok boncz-, szövet- és fejlődés-tana“ című munkája tiszteletdíj	500	"	—	"
15. Tömösváry Ödön úrnak „A Myriopodák boncz-tana és a Myriopodák faunája“ című munkájáért tiszteletdíj	300	"	—	"
16. Kriesch János úrnak „A Herpetologia hungarica“ című munkájának tiszteletdíja fejében	300	"	—	"
17. Hazslinszky Frigyes úrnak „Magyarország Kryptogam növényei“ című munka tiszteletdíjának végrészlete	400	"	—	"
18. Maderspach Livius úrnak a „Magyarország vasércz-fekhelyei“ című munka tiszteletdíjának végrészlete	1000	"	—	"
19. A fentebbi munkához tartozó ábrák rajzolásaért	40	"	—	"
20. Pethő Gyula úrnak ugyanazon munka revisiójáért	150	"	—	"
Összes kiadás	6457	"	76	"
<i>1880-ra átvendő pénzkészlet</i>	6902	"	69	"

V.

KÖNYVKIADÓ VÁLLALAT.

1) *Az I-ső ciklus (1872—74) számlája 1879-ben.*

B e v é t e l :

1. Az 1879-ik évben összesen	531 frt. 15 kr
------------------------------	----------------

K i a d á s :

1. Tiszti díjazásokra	79 frt. 66 kr.
2. Alapítványul átiratott mint maradék	451 „ 49 „
	531 „ 15 „

2) *A II-ik ciklus (1875—77) számlája 1879-ben.*

B e v é t e l :

1. 1878-ik évi pénztári maradvány	2457 frt. 73 kr.
2. Az 1878-ik évi bevétel	660 „ 65 „
3. Az 1878-ik évben a III-ik ciklusnak szolgálafizetésre előlegezett összeg visszatérített	480 „ — „
	9598 „ 38 „

K i a d á s :

1. Irói díjak	50 frt. — kr.
2. Nyomatási költségekre	1306 „ 93 „
3. Vegyesekre	14 „ 76 „
4. Tiszti díjazásra	96 „ 65 „
5. Könyvek kötetésére	420 „ — „
6. Alapítványhoz átiratott, mint maradék	1710 „ 04 „
	3598 „ 38 „

3) *A III-ik ciklus (1878—80) számlája 1879-ben.*

B e v é t e l :

1. A m tud. akademiától a vállalat segélyezésére 1878 második felére, s 1879-re összesen	3000 frt. — kr.
2. Az 1879-ik évben befizetett évdíjak	12601 „ 50 „
3. Bekötési díjak	2319 „ 23 „
	17920 frt. 73 kr.

K i a d á s :

1. Az 1878-ik évi deficit kiegészítéseül	1284 frt. 31 kr.
2. Fordítói és revisori tiszteletdíjakra	1650 frt. — kr.
3. Műmellékletekre és rajzokra	3336 „ 46 „
4. Nyomatási költségek	3223 „ 90 „
5. Bekötési költségek	1689 „ — „
6. Kisebb nyomtatványok, szállítás és vegyesek	495 „ 34 „
7. Tiszti díjazásra	1890 „ 74 „
8. Szolga fizetés	480 „ — „
9. A II-ik ciklusnak az 1878-ik évben szolgálafizetésre előlegezett összeg visszafizettetett	480 „ — „
	14529 „ 75 „
1880-ik évre átvendő pénzkészlet	3390 „ 98 „

VI.

ÖSSZESÍTETT VAGYON-KIMUTATÁS.

a) *A l a p t ő k e :*

1. Értékpapírok névleges értéke	31315 frt. — kr.
2. Kötelezvényekben	1135 „ — „
3. Készpénzben	168 „ 75 „
	32618 frt. 75 kr.

b) Forgó tőke:

1. Készpénz, mint pénztári maradék 1879. végén	4347	frt.	26	kr.
Összes tiszta vagyon készpénzben, értékpapirokban és kötvé- nyekben az 1879. év végével	36966	"	01	"
Összehasonlítva az 1878 végén kimutatott tiszta vagyonnal	31487	"	53	"
Az 1879-ik évi vagyonszaporodás	5478	"	48	"

(Az itt kimutatott tiszta vagyon összegén, 36966 frt. 01 kron felül, rendelkezik a *könyvtáradó vállalat* 3390 frt. 98 kr. készlettel s az „országos érdekű kutatások és közlemények számlája” 6902 frt. 69 kr. készlettel.)

Kelt Budapesten, 1879-ik évi december 31-ikén.

LEUTNER KÁROLY,

pénztárnok:

*A választmány részéről kiküldött szám-
és pénztárvizsgáló bizottság:*

DAPSY LÁSZLÓ, s. k.

DR. LENGYEL BÉLA, s. k.

*A közgyűlés részéről kiküldött szám- és
pénztárvizsgáló bizottság:*

EGRESY REZSŐ, s. k., GHYCZY GÉZA, s. k.

SOMOGYI RUDOLF, s. k.

IV.

KÖNYVTÁRNOKI JELENTÉS.

— Heller Ágosttól. —

Tisztelt közgyűlés! Midőn ez alkalommal ötödször van szerencsém e helyről mint a természettudományi társulat könyvtárnoka a társulat könyvtáráról jelentést tenni, legyen nekem is szabad egy pillantást vetni a könyvtár történetére a lefolyt tíz utolsó évben.

Társulatunk e rövid idő alatt történt hatalmas fejlődése és megerősödése tükröződik könyvtárának gyarapodásában is. Tíz évvel ezelőtt a könyvtár 800 munkából állott, mintegy 1000 kötetben, ma a könyvtár jegyzékai 5507 munkát mutatnak ki, több mint 15,000 kötetben. A könyvtár gyarapodásának azonban nemcsak a kötetek számában, hanem még sokkal nagyobb mértékben a könyvek belértékben kell nyilvánulni. És e tekintetben szintén nagy haladást állapíthatunk meg. Bár nem tagadhatjuk, hogy a könyvtár már tíz évvel ezelőtt is igen becses műveket foglalt magában, elgondolhatjuk mégis, hogy az olyan könyvtár, mely leginkább ajándékba kapott művekből áll, nem hasonlítható össze sokoldalúság tekintetében olyanal, mely a könyvpiacra megjelenő értékesebb irodalmi termékek által szüntelen kiegészítést nyer. A Társulat könyvtára pedig az utóbbi években épen az irodalom legujabb és legbecsesebb termékeivel gyarapodott. Nem is csoda tehát, hogy a könyvtár — különösen a fővárosi tagokra nézve — hatalmas mágnessé vált, mely az érdeklődést a társulat irányában fentartja, sőt fokozza is abban a mértékben, a melyben a könyvtár inkább és inkább képes lesz a társulati tagok igényeinek megfelelni.

Könyvtárunk tíz évi történetében első sorban említendő az a nagyszerű könyvado-

mány, melylyel Dr. Bene Rudolf társulatunk buzgó tagja két ízben több ezer kötetre menő könyvgyűjteménnyel gyarapította könyvtárunkat. Az orvosi tudományok osztálya, mely kiterjedésre a többi osztályokat messze túlhaladja, nagyobb részt ezen könyvgyűjteményből való, azonkívül a többi osztályok, különösen a folyóiratok osztálya szintén e forrásból nyert tetemes gyarapodást.

E nagyobb szerű könyvszerzemény mellett különösen kiemelendő még — néhány kisebb gyűjtemény megemlítésének mellőzésével — a muzeumi könyvtár kettős példányából szerzett, leginkább magyar szerzőktől irt és Magyarországra vonatkozó könyvek gyűjteménye, mely egy külön „*Hungarica*” osztály felállítását tette lehetségessé.

A könyvtár azonban nemcsak ajándék és antiquáriusi beszerzés útján szaporodott, hanem különösen ama jelentékeny pénzösszegek felhasználásával is, melyet a társulat könyvtárának emelésére évről évre fordított.

Helyes tapintattal kezdtek a lefolyt évtized elején az akkor intéző férfiak nagy súlyt fektetni a társulat olvasó-termében kiteendő tudományos folyóiratokra, melyek száma az utolsó években közel százra emelkedett. Ezekon kívül a könyvkészletet is tetemes vételek által gyarapították. Erre nézve néhány szám fog legrövidebb felvilágosítást adni.

A társulat fenállása óta könyvtára 26,487 frt. 96 kr. fordított. Ez összegből a legközelebb lefolyt évtizedre 23,116 frt. 68 kr. esett, tehát közel hétszer annyi, mint a megelőző 29 év alatt.

Az új művek beszerzésénél irányadó szempontok volt

1. hogy lehetőleg megszerzessenek azok a művek, melyek hazánk tudomány fejlődését — különösen a természettudományok terén — tükrözik vissza;

2. hogy a társulat népszerűsítő irányát szem előtt tartva beszereztesse a három világnyelv irodalmában megjelenő mintaszerű, a művelt nagy közönség igényeinek megfelelő természettudományi művek. Tekintetbe vétetett továbbá,

3. hogy valamely könyvgyűjtemény a könyvtár czimére csak akkor tarthat igényt, ha benne az általa képviselt tudományterületeknek megfelelőleg amaz alapvető, klasszikus művek feltalálhatók, melyek a tudomány történetében korszakot alkotnak. Az ilyen művek a rendelkezésre álló pénzüsszeghez mérten mindenkor megszerezettek. Végre

4. Beszerezettek lexikografiai munkák, nagy szótárak stb., továbbá oly munkák, melyek egyes társulati tagoktól ajánlottak, ha a könyvtár keretébe beilleszthetők voltak és áruk a könyvtár rendelkezésére álló pénzüsszeghez volt mérve.

Az így keletkezett könyvtár ma már nem csak a művelt nagy közönség szükségleteit elégíti ki, hanem még mint jó tudományos kézi könyvtár is kezd szerepelni. Nem lehet ugyan tagadni, hogy még mindig nagyon hézagos; a kezdet azonban meg van téve; a jövőnek jut feladatképen ezen az úton haladva, a könyvtárnak rendszeresen történő kiegészítése oly módon, hogy e mellett az újabb irodalmi jelenségek rövidséget ne szenvedjenek.

Könyvtárunk kiegészítésénél különösen a folyóiratokat illetőleg szemmel tartattak a többi fővárosi nyilvános könyvtárak. Ez okból nem egészítették ki a folyóiratok olyan régibb évfolyamai, melyek a nyilvános könyvtárak egyikében vagy másikában teljesen megvannak és mert beszerzésök roppant költséggel járt volna.

A társulati könyvtár egyik legbecsebb része az, melyben társulatunkkal kiadványcserében levő tudományos intézetek és társulatok évkönyvei és emlékiratai foglaltatnak. Tíz évvel ezelőtt társulatunk 45 bel- és külföldi társulattal volt csereszabonyban; jelenleg 125, legnagyobb részét külföldi tudományos társulat küldi meg kiadványait könyvtárunk számára mindenünnen, hol a természettudományokat művelik.

Ezek közt van

magyarországi	20
ausztriai	15
németországi és svájci	50
francia	4
németalföldi és belgiumi	7
angol	3
olasz	9
oroszl	4
amerikai	13

összesen 125 társulat,
melyek közt 16 társulat a lefolyt évben indította meg a kiadvány cserét.

Vannak ugyan e társulatok közt igen

szerény, kisvárosi természettudományi egyesületek, de vannak másrészt nagy tekintélyű akadémiák és más tudományos társulatok, mint a milyenek a hazai akadémián kívül a bécsi, berlini, müncheni, göttingai, római (accademia dei lincei), a prágai, krakkói akadémiák stb.; továbbá a cs. k. geológiai birodalmi intézet Bécsben, a „Fondation Teyler van der Hulst“ Harlemben, és az amerikai természettudományi társulatok fókusa a „Smithsonian Institution“ Washingtonban, mely társulatok nagybecsű tudományos közleményei könyvtárunknak immár nagyon is értékes részét képezik.

A Természettudományi Társulat könyvtára — tekintetbe véve rendeltetését — ma már igen szép könyvtárnak nevezhető, bár a nagy, nyilvános könyvtárak mellett igen szerény kis könyvgyűjtemény is. Ez utóbbi körülménynek tulajdonítható, hogy az, a mit ama nagy könyvtáraknál a nagy személyzet mellett sem bírnak elérni, hogy t. i. a könyvtár teljesen rendezve és kellő módon katalogizálva legyen, az nálunk, szerény könyvtárunkban tényleg el van érve. Minden könyvnek megvan a maga helye, minden munka tárgy- és névjegyzék szerint könnyen megtalálható.

Többszöri lakásváltozás, nagyobb szerű könyvadományok bekebelezése és főleg az elégtelen és czélszerűtlen berendezésű szállás következtében a könyvtár öt évvel ezelőtt oly állapotba jutott, hogy teljes rendezése és új katalogizálása vált szükségessé. A könyvtár ekkor már annyira felszaporodott — 3094 munkából állott akkor 5518 kötetben — hogy a nagyobb könyvtárak mintájára kellett rendezni. Igen tisztelt elődöm, S o m o g y i R u d o l f tanár úr, hosszú és sikeres működése után éppen ebben az időben lépett vissza s így nekem, kit az 1875-ik évi közgyűlés a könyvtárnoki tisztséggel megbízott, jutott a feladat a kívánt reformokat keresztülvinni.

Jelenleg a könyvtár főkatalógusa, mint újabb időben általános használatban van, abc rendben levő cédula-generálregister, melynek nyomán az 1876-ik év végén való állapotnak megfelelő nyomtatott könyvjegyzék készült, mely azóta az új szerzeményekkel folyton gyarapszik. Így megvan az irány, melyen haladva a könyvtár — bárminő nagyra nőjön is — mindig tökéletesen rendezett lesz, mit nagy könyvtárakról, fájdalom, csak nagyon ritkán mondhatunk.

Térjünk most át a könyvtár történetére a lefolyt utolsó évben, a melyről itt mindenek előtt jelentést kell tennem.

A mellékelt táblázatos kimutatásból az egyes szakoknak megfelelő gyarapodását az utolsó év lefolyása alatt könnyen meg lehet itélni.

A természettudományi társulat könyvtárának állapota 1879, decz. 31-ikén.

A csoport neve	Csoport-betű	Művek száma		Gyarapodás 1879-ben	Gyarapodás százalékban
		1879 végén	1878 végén		
Anthropológia, ethnographia . . .	A	161	154	7	4.3
Philosophia, tudománytörténelem . . .	B	350	322	28	8.0
Chemia, chemia technológia . . .	C	215	182	33	15.3
Astronomia meteorológia . . .	D	213	204	9	4.4
Geographia, statistika . . .	E	372	349	23	6.2
Gazdaságtan . . .	F	287	263	24	8.4
Zoológia . . .	G	356	344	12	3.3
Botanika . . .	H	297	287	10	3.3
Mineralógia, geológia . . .	I	262	254	8	3.1
Orvosi tudományok . . .	K	1197	1174	23	1.9
Physiologia, anatómia . . .	L	223	215	8	3.6
Physika . . .	M	286	264	22	7.6
Encyclopaediák, szótárak . . .	N	126	111	15	12.7
Folyóiratok . . .	O	231	229	2	0.8
Tudományos társulatok kiadványai . . .	P	223	201	22	9.8
Vegyések . . .	R	325	316	9	2.8
Hungarica . . .	S	383	342	41	10.7
Összesen		5507	5211	296	5.3

Az összeállítás szerint a könyvtár jelenleg 5507 művet foglal magában, 296 munkával többet, mint a múlt év végén, ami az egésznek mintegy 5.3 százaléknyi növekedése. A chemiai osztályban észrevehető nagyobb gyarapodás azon gyakori értékes könyvadományokra vezetendő vissza, melyekkel **Georgéovits Pál** úr, társulatunk tagja ez osztályt gazdagította. — Ily tetemesebb növekedés vehető észre még a „Hungarica” osztályban is, mely a társulati tagokhoz intézett felszólításunk következtében leginkább ajándék útján jött létre.

A könyvtár olvasó-termében a lefolyt évben 92 tudományos folyóirat és szemle, azonkívül számos — velünk csereviszonyban álló — tudományos társulat kiadványai voltak használatra kitéve.

A könyvtárt használta a múlt évben 222 társulati tag, kik 1253 munkát kölcsönöztek ki házi használatra. Ebben a számban nincsenek beleértve azon tagok, kik csak az olvasó-teremben használtak valamely művet.

A felsorolt számadatok iparkodnak képet nyújtani könyvtárunk jelen állapotáról és azon irányeszmékről, melyek annak fejlődésében érvényesültek.

Ha így könyvtárunkról sok üdvöst és hasznost említhetünk, mi ott a közel lefolyt években történt, nem szabad szem elől téveszteni, hogy még sokkal több a teendő. Eltekintve a könyvtári anyag rendbentartásától, mely annak növekedésével és a könyvtár fokozott igénybevétele következtében természetesen szintén folyton nő, legégetőbb szükség lesz oly tervezet kidolgozása, mely szerint a könyvtár kiegészítése oly módon történjék, hogy ez egyrészt a tudományos fejlődés követelményeinek, másrészt a könyvtárt használó társulati tagok igényeinek évről évre jobban megfeleljen. — De ne gondoskodjunk a jövőről! Jussan a jövőnek is a munkából, hiszen a közelmúltnak úgyis elég jutott belőle.

Elnök a tisztí jelentésekkel kapcsolatban jelenti, hogy a választmány a közgyűlést megelőzőleg a múlt évi számadásokat, a pénztárt és a könyvtárt saját kebeléből kiküldött bizottságok által megvizsgáltatta; a számadásokat és pénztárt azonkívül az a háromtagú bizottság is megvizsgálta, melyet e czélra a múlt évi közgyűlés nevezett ki.

Titkár felolvassa e bizottságok jelentéseit:

1. **Dapsy László** és **Lengyel Béla** urak, mint a választmány által a számadások és a pénztár megvizsgálására kiküldött bizottsági tagok a pénztárnok eredeti számadásainak hitelesítő lapjára következő záradékot irták: „Alulírottak a választmány részéről kiküldetve a társulat pénztárát, számadásait és értékpapirjait megvizsgálván, a fentebbi számadásokat a könyvekkel és okiratokkal összevágóknak találjuk. Budapest 1880, jan. 9.”

2. **Dr. Bene Rudolf**, **b. Eötvös Loránd** és **Somogyi Rudolf** urak mint a könyvtár megvizsgálására kiküldött bizottság tagjai, következőleg nyilatkoznak: „A választmány által a k. m. Term. tud. Társulat könyvtárának megvizsgálásával megbízatván, e czélból a könyvtár helyiségében megjelentünk. Örömmel láttuk a tökéletes rendet a könyvek elhelyezésében és kezelésében, de újra meggyőződünk arról, hogy a könyvtár helyiségei az eddigivel egymértékű gyarapodás mellett már a jövő év végéig is elégtelenek lesznek. Budapest 1880, jan. 9.”

3. **Somogyi Rudolf**, **Ghyczy Géza** és **Egresy Rezső** urak, mint a számadások és pénztár megvizsgálására a múlt 1879 jan. 15-ikén tartott közgyűlés részéről kiküldött bizottság tagjai, a pénztárnok eredeti számadásainak hátlapján a kö.

vetkezőleg nyilatkoznak: „Alulírottak mint a közgyűlés által a számadások és a pénztár megvizsgálására kiküldöttek, úgy a számadási könyveket mint a pénztári készletet és az értékpapirokat megvizsgáltuk; a számadást rendben s a pénztári készletet és értékpapirokat a számadásilag kimutatott mennyiségben hiány nélkül találtuk. Budapest 1880. jan. 12.”

E jelentések felolvasása után az elnök következő kérdést intézi a közgyűléshez: „Van-e valakinek észrevétele az imént felolvasott tiszti jelentésekre?”

Miután senki sem jelentkezett, kérdi az elnök: „Tudomásul veszi-e a t. közgyűlés a tiszti jelentéseket?”

A közgyűlés a tiszti jelentéseket tudomásul veszi.

L e d e r e r Á b r a h á m tekintettel az imént felolvasott tiszti jelentésekre, melyeknek adatai — úgymond — oly ékesen szólnak a társulat tisztségviselői és választmánya buzgó és sikeres működéséről, a közgyűlés nézetét véli tolmácsolhatni, midőn indítványozza, hogy a közgyűlés az egész tiszti karnak és választmánynak jegyzőkönyvileg mondjon köszönetet fáradozásaikért.

A közgyűlés egyhangúlag köszönetet mond a tiszti karnak és a választmánynak.

Titkár a választmány részéről előterjeszti Balogh Kálmán iratát, melyben Thán Károly elnököt és Takács János alelnököt tiszteleti tagokul leendő megválasztásra ajánlja. A választmány ez ajánlatot pártolólággal terjeszti a közgyűlés elé.

A közgyűlés Thán Károlyt és Takács Jánost egyhangúlag tiszteleti tagokul választja.

Másodtitkár felolvassa a Társulat jelen évre szóló pályahirdetéseit, mely szerint az országos segélyből 2000 frt. fordítatik *nővénytani* munkára, a Bugát-féle alaptól pedig 300 frt. tüzetik ki a következő tétel megoldására: „Kivántatik hazánk valamely érdekesebb pontjának geológiai tanulmányozása, összekötve — a helyi viszonyok szerint — vagy palaeontológiai vagy petrográfiai önálló kutatásokkal. (Bővebben l. e füzet borítékán.)

A közgyűlés a választmány által ajánlott pályakérdéseket elfogadja és azok szabályszerű kihirdetésével a leendő titkárt bizza meg.

Titkár jelenti, hogy a múlt évben 5 alapító és 417 rendes taggal szaporodott a tagok létszáma, kiknek nevei annak idején a Közlöny borítékán közöltettek.

A közgyűlés a megválasztott tagok neveit felolvasottaknak tekinti és választásukat tudomásul veszi.

A közgyűlés a jelen 1880-ik évi számadások megvizsgálására a maga kebeléből

E g r e s y R e z s ő, G h y c z y G é z a és S o m o g y i R u d o l f urakat küldi ki.

Elnök felszólítja a közgyűlést, van-e valakinek valami indítványa.

A jelenlevők közül senki sem jelentkezik.

Titkár jelenti, hogy a közgyűlés alatt Fillinger Károly következő indítványát nyújtotta be a titkárságnál:

„Tekintve, hogy a k. m. Természettudományi Társulat az alapszabályok 2-ik pontja szerint kitűzött céljának annál inkább megfelel, minél több eszközzel és móddal törekszik a közönség körében a természettudományok iránti érdeklődést felkeltetni, —

tekintve azt, hogy a m. k. term. tud. társulatnak kell, hogy feladata legyen nemcsak az, hogy az ismereteket minél tágasabb társadalmi körben terjeszsze, hanem hogy minél több és változatosabb anyagot is szolgáltatson a tudomány köréből, —

tekintve azon körülményt, hogy a k. m. term. tud. társulat hazánkban ma már azon tudományos vállalatok egyike, mely nemcsak megnyugtató fejlődésnek indult, hanem mondhatni, hasonlított vállalatokkal összehasonlítva, elismerésre méltó virágzásnak örvend, sőt napról napra virágzóbbá lesz, s ennek folytán oly szilárd anyagi alapokon nyugszik, hogy bárhonnét jövő s bárminő rázkódások sem képesek, azt egy könnyen megrendíteni, —

tekintve végre, hogy ép ezen kedvező állapot nagy részben az érdeklődő s a vállalatot pártoló közönségnek érdeme, mit mintegy erkölcsi kötelessége a társulatnak a tőle kitelhető kedvezményekkel viszonozni, időszerintinek látom indítványozni, hogy:

A k. m. term. tud. társulat a társulatnak budapesti, 5 frt tagságdíjat fizető tagjait illetőleg, az eddigi csekély kedvezményeket mint ilyeneket megszüntetvén, azon kedvezményben részesítse, hogy azoknak, a havi füzeteken kívül, a társulatnak megjelent pályamunkáit, csekély kiadványait ingyen juttassa s azonfelül egy évkönyvet az összes tagoknak adjon.”

Ennek felolvasása után titkár megjegyzi, hogy az indítványokra nézve a múlt évi közgyűlésnek van egy határozata, mely szerint az ilyenmő indítványok a közgyűlésen csak azon esetben tárgyalhatók, ha a közgyűlés előtt két hónappal a választmányhoz benyújtattak és a választmány a közgyűlésnek véleményt adhat róla.

A közgyűlés az indítványt véleményadás végett átteszi a választmánynak.

Ez alatt a szavazatszedő bizottság a titkárra beadott szavazatok összeszámlálásával elkészülvén, a bizottság elnöke az eredményről következőkben tesz jelentést:

Beadatott 197 szavazat.
Elnökké választott Szily Kálmán 178 szavazattal.
Alelnökké választottak: B. Eötvös Loránd 157 és Balogh Kálmán 149 szavazattal.
Első titkárnak megválasztott Fodor József 163 szavazattal.
Másodtitkárnak megválasztott Pászlavszky József 165 szavazattal.
Könyvtárnoknak megválasztott Heller Ágost 165 szavazattal.
Pénztárnoknak megválasztott Leutner Károly 179 szavazattal.

Elnök felszólítja a közgyűlést, hogy a választmányi tagokra adják be a szavazatokat. A szavazatszedő bizottságba még Kriesch Mihály urat kéri fel.

A szavazatok beadása alatt az ülés felüggeszti.

Míthogy e szavazatok összeszámlálása sok időt vesz igénybe, elnök azt hiszi, hogy a közgyűlés ezt nem hajlandó bevárni, azért a közgyűlést befejezetnek nyilvánítja.

A választmányi tagokra történt szavazás eredménye a következő:

Beadatott 138 szavazat. Abszolút többség 70 szavazat. Az eredmény ez:

Allattanra: Frivaldszky János 125, Kriesch János 125 és Margó Tivadar 122 Emich Gusztáv 50 és Örley László 50 szavazatot,

Ásvány- és földtanra: Hantken Miksa 88, Inkey Béla 87, Krenner József Sándor 124 és Szabó József 129 szavazatot,

Élettanra: Mihálikovics Géza 119, Plósz Pál 108, Thánhoffer Lajos 129 és Rózsahegyi Aladár 91 szavazatot,

Növénytanra: Dapsy László 113, Júranyi Lajos 134, Klein Gyula 96 és Schuch József 85 szavazatot,

Természettanra: Schenzl Guido 116, Schuller Alajos 84 és Sztoczek József 127 B. Eötvös Loránd 61, Somogyi Rudolf 48 szavazatot,

Vegytanra: Hidegh Kálmán 77, Lengyel Béla 127, Wartha Vincze 124 és Than Károly 125 szavazatot kaptak.

XXXV.—XXXVII. TERMÉSZETTUDOMÁNYI ESTÉLY.

1879, nov. 28-ikán, decz. 12-ikén és 19-ikén.

17. Balogh Kálmán egy előadást tartott „A vér szétosztásáról az emberi testben.“ Elmondva, hogy a vérről és a véredényekről már a régi egyiptomiaknak volt tudomásuk, azon nézeteket sorolja fel, melyeket a vérkeringésről különböző bűvárok felállítottak egészen *Harvey*-ig a vérkeringés tulajdonképeni felfedezőjéig. Leírja azután a vérkeringés folyamatát, valamint az idegeknek a szívre és a véredényekre befolyását. Adatait rajzokkal és élő nyulakkal világosította fel; a vérkeringést a hajszálvéredényekben a mikroszkóp alatt aranyhalakon

mutatta be. (Megjelent a Füzetes Vállalat 19. füzetében).

18. Schuller Alajos két előadást tartott „A levegőről és folyóssá tételéről.“ Első előadásában a levegő egyes tulajdonságait mutatta be tanulságos kísérletekkel, a másodikban pedig a halmaz állapotokról és azok változásainak okairól szólva, számos kísérlettel világosította fel a szóval mondottakat és végre néhány gáznem folyóssá tételét mutatta be. Előadása megjelent a Füzetes Vállalat 20-ik füzetében.

LEVÉLSZEKRÉNY.

(13.) I. B. úrhölgy egy hizott liba májában jókora tojásalakú képletet talált, melyet tojásnak is nézve, mint rendkívüli dolgot Társulatunkhoz küldött. Erre vonatkozólag következőket közölhetjük:

A madarak májában igen gyakoriak a kóros képződmények, nevezetesen az elzsírosodott tömlők. E tömlők a máj állományában a májsejtek elzsírosodása és szétválása következtében képződnek. Kívülről kötőszöveti burokkal vannak borítva, mely a sárgásszínű és karélyos szerkezetű zsírtömeget körülveszi. E tömlőkben a zsíradék ép oly mértékben nagyobbodhatik, mint a test egyéb szöveteiben, és hizott libáknál gyakran tetemes nagyságot is ér

el. A tömlők eme külalakja a tojáshoz nagy hasonlatosságot mutat és a tojással könnyen összetéveszthető. Hanem hogy a májban igazi tojás nem képződhetik, az magától érthető. Ö. L.

(14.) F. J. úrnak T.-án. A szőlőmagolaj, — melynek fő alkotórészei az eruca-sav gliczerinvegyülete és kis mennyiségű palmitin- és stearinsav gliczerinvegyületei, valamint egy eddig tiszta állapotban még el nem különített zsírsav, s melynek barit- és ólomsója nem kristályosodik — a szőlőmagban Nessler szerint 15—18%-nyi mennyiségben, Muspratt szerint csak 8—11%-nyi mennyiségben fordul elő. Ugyanazon módon és ugyanazon sajtókkal üthető, a mint a

többi egyéb zsirtartalmú magból az olajat ütni szokták. Az olajon kívül lehetne a szőlőmagból még igen becses bortannint is előállítani, mely a vízahólyag mellett a legjobb borderítő szert adná, a finom borok derítésére a közönséges gubacsból előállított tannin egyáltalában nem levén használható. A tannin mennyisége a szőlőmagban 5—6%-ra rúghat. W. V.

(15.) G. V. úrnak. A hazánkban élő békák életök első korszakát valamennyien mint porontyok a vízben töltik. A fiatal varasbékák (Bufo) kifejlődött állapotukban rendszeren tömegesen hagyják el a vizet, és pedig leginkább meleg nyári eső alkalmával, június végén vagy július elején. Innen van tömege: megjelenésük. Ha figyelemmel kísérvők, bizonyosan ráakadnánk a vízre is, a honnan jönnek. Azonkívül a fiatal varasbékák, minthogy csak ivarérett állapotban, azaz 4 éves korukban keresik föl ismét a vizet, ennyi idő levén szükséges teljes kifejlődésükre, néha — jó ugrók levén — a víztől jó messzire is eljutnak és valamely alkalmas helyen, kőrákások közé, falak hasadékaiiban stb. lassanként nagy számmal összegyűlnek, a honnan azután az erősebb eső kizavarja őket, és így, — talán éppen az ugyanez alkalommal a vízből kijöttekkel együtt — tömegesen jelennek meg az udvaron és az útakon. K. J.

(16.) NAGYMENNYISÉGŰ VIPERA. Következő sorokat vettük: Dévától délre, mintegy $\frac{3}{4}$ óra járásnyira a „Rézpaták“ bokrokkal ritkán benőtt „Mogyorós“ nevű helye észak-nyugati oldalán, *labrador-trachit* tömegben egy kisszerű kőbányát nyitottak és mintegy 30 négyszög-méternyi területen alig 50—60 centiméter mélységre hatoltak be. Vezetőm figyelmeztetésére a bánya egy helyére pillantva, olyasmit láttam, hogy elámulásomnak hangos felkiáltásban adtam kifejezést. Egy halom viperát pillantottam meg, melyek közül némelyik még mozgott is. Megszemlélve a hely színét, láttam, hogy ezek a kigyók a kővek repedéseit választották téli tanyául, még fekvő helyök is jól kivehető volt, melyet mozgásukkal fényes-simára súroltak. Hogy Európa e legmérgesebb kigyója (Vipera ammodytes) ezen a környéken gyakori, azt jól tudtam, és egy alkalommal le is irtam*, de hogy ily

* A Vipera ammodytes előfordulásáról hazánkban. „Orvos-természettudományi értesítő“ Kolozsvárt 1879, IV. köt. I. füz. 8. lap.

kis területen oly nagy mennyiségben forduljon elő, arról sehohsem olvastam.

A talált példányok száma — a bokrokon és földön megölve, szétszórva hevertek is beleértve — felülhaladja a 100-at.

TÖMÖSVÁRY ÖDÖN.

(17.) M. S. úrnak. — A 125. füzet „Levélszekrény“-ében említett francia művecskék teljes czime ez: La science élémentaire, lectures et leçons pour toutes les écoles, par J. Henri Fabre, Professeur de chimie au Lycée d'Avignon; s ezen gyűjtő cím alatt az I. füzet czime megint ez: „Chimie agricole“, ouvrage approuvé par S. Exc. le ministre de l'instruction publique. Sixième édition. Paris. Librairie Ch. Delagrave 1875, ára 1 frank 20 cent.; a 2. füzet pedig „Notions de Physique“ ugyanannál a kiadónál ára 2 frank. — Mind a két mű megvan a Term. tud. Társulat könyvtárában. Sz. K.

(18.) G. V. és A. H. urak egyidejűleg és egymástól függetlenül a következő kérdést intézték a szerkesztőséghez:

„Képes-e akármilyen erős ember a vízszintes tengely körül forgó álló csigáról függőlegesen lecsüngő kötélt egyik végébe kapaszkodva, nagyobb súlyt fölemelni, mint a mennyit saját testsúlya tesz, vagy sem? Magától értetődik, hogy az embernek fölfelé nincs semmi támasztéka.“

E kérdés, mint egyikök írja, egy társaságban élénk vita tárgyát képezte és fogadásokra adott alkalmat.

A válasz a jövő füzetben lesz.

SZERK.

(19.) J. A. és P. L. urak a 125. füzetben közölt fölszólításra arról értesítenek bennünket, hogy Gömörmegyében a nép a barométert *időjósító*-nak hívja; sőt az egyikök éppen jelen volt, mikor egy polgár-ember a papot megkérte, hogy „nizné meg az időjósítót, milyen időnk lesz“. Mindenesetre valószínű és a nép eszejárásának megfelelő elnevezés. Még egyszer ismételjük kérésünket, méltóztassék különösen a lelkész, tanító és jegyző uraknak megfigyelni és esetleg provokálni a hozzájuk jövő polgár-embereket, mellőzván azonban azokat az ujságolvasó, malom alatt politizáló tudákosokat, a minők már most minden faluban akadnak. SZERK.

Creative Commons License Deed

Nevezd meg! - Így add tovább! 3.0 Unported (CC BY-SA 3.0)

Ez a [Legal Code \(Jogi változat, vagyis a teljes licenc\)](#) szövegének közérthető nyelven megfogalmazott kivonata.

[Figyelmeztetés](#)

A következőket teheted a művel:

szabadon másolhatod, terjesztheted, bemutathatod és előadhatod a művet

származékos műveket (feldolgozásokat) hozhatsz létre

kereskedelmi célra is felhasználhatod a művet

Az alábbi feltételekkel:

Nevezd meg! — A szerző vagy a jogosult által meghatározott módon fel kell tüntetned a műhöz kapcsolódó információkat (pl. a szerző nevét vagy álnévét, a Mű címét).

Így add tovább! — Ha megváltoztatod, átalakítod, feldolgozod ezt a művet, az így létrejött alkotást csak a jelenlegivel megegyező licenc alatt terjesztheted.

Az alábbiak figyelembevételével:

Engedélyezés — A szerzői jogok tulajdonosának engedélyével bármelyik fenti feltételtől [eltérhatsz](#).

Közkinccs — Where the work or any of its elements is in the [public domain](#) under applicable law, that status is in no way affected by the license.

Más jogok — A következő jogokat a licenc semmiben nem befolyásolja:

- Your fair dealing or [fair use](#) rights, or other applicable copyright exceptions and limitations;
- A szerző [személyhez fűződő](#) jogai
- Más személyeknek a művet vagy a mű használatát érintő jogai, mint például a [személyiségi jogok](#) vagy az adatvédelmi jogok.

- **Jelzés** — Bármilyen felhasználás vagy terjesztés esetén egyértelműen jelezned kell mások felé ezen mű licencfeltételeit.